

Pål Ketil Botvar, Sunniva E. Holberg, Olaf Aagedal

NASJONALE SYMBOLER I SKANDINAVIA

DOKUMENTASJONSRAPPORT

KIFO Notat 2/2013

KIFO
Stiftelsen Kirkeforskning

KIFO Notat 2/2013

Rapporten er utgitt av

KIFO Stiftelsen Kirkeforskning

Pb. 45 Vinderen, 0319 Oslo

www.kifo.no

kifo@kifo.no

ISBN 978-82-92972-33-5

ISSN 1503-4380

Illustrasjonsfoto (forsiden): Veidekke ASA

FORORD

I denne dokumentasjonsrapporten presenteres og kommenteres resultater fra spørreundersøkelsen "Nasjonale symboler 2013". Denne rapporten er en første gjennomgang av datamaterialet. Her sammenliknes representative utvalg av den norske, danske og svenske befolkningen. Dataene sammenliknes også med en liknende studie gjort i 1998. Rapporten er først og fremst ment for forskere og journalister som ønsker å få et bilde av hva materialet inneholder og det forskningsmessige potensialet.

Spørreundersøkelsen er en del av forskningsprosjektet "Grunnloven som symbol", støttet av Norges Forskningsråd. Prosjektet gjennomføres av en tverrfaglig forskergruppe med historiker, antropolog, sosiolog og statsviter. Forskningsinstitusjonen Kirkeforskning står ansvarlig for prosjektet i samarbeid med Rokkan-senteret og Diakonhjemmet Høgskole. Resultatene publiseres gjennom artikler i aviser og tidsskrifter, samt foredrag og konferanser.

I forbindelse med denne undersøkelsen har vi fått nyttige innspill fra Svein Ivar Angell, Ånund Brottveit og Brit Marie Hovland. Fra dansk og svensk side har vi hatt konsultasjoner med Barbro Blehr, Tine Damsholt og Anette E. Warring. En stor takk til alle sammen for viktige bidrag.

Oslo, desember 2013

Pål Ketil Botvar, Sunniva E. Holberg, Olaf Aagedal

INNHOOLD

FORORD	3
INNHOOLD	4
TABELL OG FIGURLISTE	5
1 INNLEDNING OM UNDERSØKELSEN	7
1.1 "NASJONALE SYMBOLER" 1998 OG 2013.....	7
2 GJENNOMFØRING AV UNDERSØKELSENE I 1998 OG I 2013	9
2.1 1998-UNDERSØKELSEN	9
2.2 2013-UNDERSØKELSEN	9
2.3 PANELETS SAMMENSETNING 2013 - ETTER KJØNN, ALDER OG BOSTED	11
2.4 UTVALG, KVOTER, VEKTING ETC.	13
3 "NASJONALE SYMBOLER I SKANDINAVIA", KOMPARATIVE SKANDINAVISKE DATA	15
3.1 NASJONALE FEIRINGER OG MARKERINGER	15
3.2 FLAGG, NASJONALSANG, GRUNNLOV	16
3.3 NASJONALFØLELSE	19
3.4 BAKGRUNNSVARIABLER.....	23
4 NORSK HOVEDUNDERSØKELSE	25
5 APPENDIKS	43
5.1 SPØRRESKJEMA DANSK UTGAVE	43
5.2 SPØRRESKJEMA SVENSK UTGAVE	49
5.3 SPØRRESKJEMA, NORSK HOVEDUTVALG	55
AKTUELL LITTERATUR	65

TABELL OG FIGURLISTE

Tabell 2-1. Frafallsanalyse	10
Tabell 2-2. Antall respondenter.....	11
Tabell 2-3. Utvalg og befolkning etter kjønn, Norge	11
Tabell 2-4. Utvalg etter alder, Norge.....	11
Tabell 2-5. Utvalg etter bosted, Norge	11
Tabell 2-6. Utvalg etter kjønn, Sverige	12
Tabell 2-7. Utvalg etter alder, Sverige	12
Tabell 2-8. Utvalg etter bosted, Sverige	12
Tabell 2-9. Utvalg etter kjønn, Danmark	13
Tabell 2-10. Utvalg etter alder, Danmark.....	13
Tabell 2-11. Utvalg etter bosted, Danmark	13
Tabell 3-1. Deltakelse siste 12 måneder i offentlig markering eller offentlig feiring av... Prosent.....	15
Tabell 3-2. Feiring av Nasjonaldag/Grunnlovsdag i 2012. Prosent	15
Tabell 3-3. Betydning av kirkens medvirkning i ulike sammenhenger. Prosent	16
Tabell 3-4. Flaggbruk siste 12 mnd. av respondenten selv eller husstanden. Prosent	16
Tabell 3-5. Andel som synes det er upassende at flagget brukes i følgende sammenhenger. Prosent	17
Tabell 3-6. Sunget nasjonalsangen i løpet av de siste 12 månedene. Prosent	18
Tabell 3-7. Utsagn knyttet til Grunnloven. Prosent.....	18
Tabell 3-8. Betydningen av at landet har en grunnlov. Prosent.....	19
Tabell 3-9. Andel som blir rørt når de synger eller hører nasjonalsangen. Prosent	19
Tabell 3-10. Når føler respondenten seg mest norsk/svensk/dansk? Prosent	20
Tabell 3-11. Ulike kjennetegnets betydning for å være ordentlig norsk/svensk/dansk. Prosent	21
Tabell 3-12. Meninger om innvandrere*. Prosent	22
Tabell 3-13. Påstander om å være norsk/svensk/dansk. Prosent	22
Tabell 3-14. Statsborgerskap? Prosent.....	23
Tabell 3-15. Medlemskap i tro- eller livssynssamfunn... Prosent.....	23
Tabell 3-16. Partipreferanse, Norge. Prosent.....	23
Tabell 3-17. Partipreferanse, Sverige. Prosent.....	24
Tabell 3-18. Partipreferanse, Danmark. Prosent.....	24
Tabell 4-1. Deltakelse siste 12 måneder i offentlig markering eller offentlig feiring av... Prosent	28
Tabell 4-2. Feiring av 17. mai 2012. Prosent	28
Tabell 4-3. Sunget 'Ja, vi elsker' i løpet av de siste 12 månedene. Prosent	28
Tabell 4-4. Flaggbruk siste 12 mnd. av respondenten selv eller husstanden. Prosent	29
Tabell 4-5. Andel som synes det er upassende at flagget brukes i følgende sammenhenger. Prosent	29
Tabell 4-6. Holdning til feiring av 17. mai. Prosent	30
Tabell 4-7. Aktivitet i forbindelse med feiringen av 17. mai 2012. Prosent.....	31
Tabell 4-8. Oppgaver i forbindelse med feiringen av 17. mai 2012. Prosent.....	32
Tabell 4-9. Oppgaver i forbindelse med feiringen av 17. mai tidligere år. Prosent	32
Tabell 4-10. Sterkest følelse av å være norsk. Prosent	33
Tabell 4-11. Kjennetegn av betydning for å være ordentlig norsk. Prosent	34
Tabell 4-12. Andel som blir rørt når de hører eller synger 'Ja vi elsker'. Prosent	35
Tabell 4-13. Opplevelse av hva som først og fremst feires 17. mai? Prosent	35
Tabell 4-14. Følelser knyttet til 17. mai. Prosent	36

Tabell 4-15. Om prest eller kirke (DNK) har en rolle i den lokale 17. mai feiringen. Prosent	36
Tabell 4-16. Oppfatning av om prest eller kirke (DNK) bør ha en rolle i 17. mai-feiringen. Prosent	37
Tabell 4-17. Oppfatning om innvandreres deltakelse i 17. mai feiringen. Prosent	37
Tabell 4-18. Oppfatning om viktigheten av innvandreres deltakelse i 17. mai-feiringen. Prosent.....	37
Tabell 4-19. Utsagn knyttet til Grunnloven. Prosent.....	38
Tabell 4-20. Viktighet av at Norge har en grunnlov. Prosent.....	38
Tabell 4-21. Påstander om Grunnloven. Prosent	39
Tabell 4-22. Steder man tenker på som spesielt norske. Prosent.....	40
Tabell 4-23. Viktighet av at kirkens (Den norske kirke) medvirkning. Prosent	40
Tabell 4-24. Meninger om innvandrere* som bor i Norge. Prosent	41
Tabell 4-25. Påstander om det å være norsk. Prosent.....	41
Tabell 4-26. Oppfatning av hvilke flagg som passer å bruke i 17.mai feiringen. Prosent	42
Tabell 4-27. Hvilke nasjonaldrakter syns du man kan bruke under 17. mai-feiringen?.....	42

1 INNLEDNING OM UNDERSØKELSEN

Spørreundersøkelsen "Nasjonale symboler" er en del av forskningsprosjektet Grunnloven som symbol, som støttes av Norges Forskningsråd. Formålet med prosjektet er å gi kunnskap om hvilken betydning Grunnloven 1814 har for nasjonalfølelse og nasjonal identitet. Grunnloven 1814 er ikke bare interessant som et historisk fenomen og som et juridisk dokument. Mye tyder på at den norske grunnloven og historien om 1814 har en sterk følelsesmessig betydning for nordmenn og er med på å bestemme hva vi oppfatter som det norske - den synes å være et viktig nasjonalt symbol. Hvilken følelsesmessig betydning har Grunnloven i Norge sammenlignet med andre lands konstitusjoner? Og hva gjør det økende etniske og religiøse mangfoldet i Norge med Grunnlovens posisjon som symbol? Dette er noen av de spørsmålene forskningsprosjektet tar sikte på å belyse. Vi vil blant annet gjøre det ved å undersøke nordmenns forhold til grunnlov og grunnlovsfeiring gjennom en spørreundersøkelse og sammenligne resultatene med danskers og svenskers forhold til deres konstitusjon og nasjonaldag, samt andre offisielle nasjonale symboler og ritualer som flagg, nasjonalsang, nasjonaldrakt mv.

Spørreundersøkelsen "Nasjonale symboler 2013" er gjennomført i de tre skandinaviske landene Norge, Sverige og Danmark. Første del av rapporten tar for seg settet av spørsmål som er stilt i alle tre land. Den norske undersøkelsen inneholder både noen flere spørsmål og omfatter noen flere respondenter enn de øvrige to. Den andre delen av rapporten fokuserer på spørsmål som bare inngår i den norske delen. For øvrig er undersøkelsene gjennomført på samme måte i de tre land og resultatene skal dermed være sammenliknbare. Det er analysebyrået Norstat, og dets skandinaviske søsterorganisasjoner, som står for datainnsamlingen i alle de tre landene.

1.1 "NASJONALE SYMBOLER" 1998 OG 2013

"Nasjonale symboler 2013" er i stor grad en gjentakelse av en tilsvarende skandinavisk undersøkelse fra 1998, selv om undersøkelsesmetoden varierer noe. Også den gang var temaet nasjonale symboler og ritualer i Skandinavia. I rapporten sammenstiller vi data fra 1998 og 2013 for å se om det har skjedd vesentlige endringer i befolkningens forhold til nasjonale symboler. I neste omgang vil dataene bli nærmere analysert gjennom vitenskapelige artikler og andre forskningspublikasjoner. Når prosjektperioden er avsluttet vil dataene bli overført til Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste for bruk i framtidig forskning.

Når det gjelder dataene fra den første spørreskjemaundersøkelsen er mange av disse allerede analysert i bøker og fagartikler. I litteraturlisten finnes de viktigste publikasjonene fra dette materialet (se særlig Brottveit, Hovland & Agedal 2004 og Agedal 2001). I tillegg har vi her tatt med referanser til sentral teoretisk litteratur vi har brukt i disse analysene og referanser til annen forskning om bruk av nasjonale symboler i Skandinavia.

I tillegg til å redegjøre for fordelingen på svaralternativene inneholder rapporten korte kommentarer til resultatene. Det kan dreie seg om endringer som har skjedd de siste 15 årene eller om forskjeller mellom land eller grupper i befolkningen. En kan tenke seg at det skjer en gradvis tilnærming mellom de tre nasjonene på bakgrunn av økende internasjonalisering og utveksling landene imellom. Antakelser knyttet til konsolidering av nasjonale særpreg kan også være aktuelle. Kommentarene baserer seg ikke på grundig forskning, men på en enkel og foreløpig gjennomgang av materialet.

Kommentarene retter seg mot tydelige og interessante utslag og sammenhenger. I første rekke vil vi rette oppmerksomheten mot utslag som er så entydige at de kan omtales som statistisk sikre (signifikanstesting er foreløpig ikke gjennomført).

Spørsmålene som dreier seg om nasjonale symboler og ritualer kan betraktes som avhengige variabler (analysevariabler) i en statistisk analyse. Disse kan kombineres på ulike måter og inngå i samlemaal (indekser). Dette hører med til neste skritt i forskningsprosessen. Variabler knyttet til sosial bakgrunn, religiøs tilhørighet og politisk sympati representerer uavhengige variabler (forklaringsvariabler). Disse vil kunne bidra til å forklare variasjon i holdninger og atferd relatert til nasjonale symboler. I noen av de tabellene som presenteres ser vi de uavhengige og avhengige variablene i sammenheng. Vi tar her for oss sosiologiske variabler som ofte diskuteres i forhold til holdninger til samfunnsspørsmål, slik som kjønn, alder og utdanningsnivå. Geografi eller bosted kunne også vært trukket inn, men er krevende å kategorisere i og med at undersøkelsen er gjort i tre land.

Noen av spørsmålene som inngår er velbrukte, mens andre er mer eksperimentelle. Vi har i stor grad benyttet oss av spørsmål som har vært prøvd ut og brukt i andre sammenhenger, til dels på internasjonalt nivå (ISSP-undersøkelsene om nasjonal identitet 1995, 2003 og 2014). Andre spørsmål er brukt for første gang i denne undersøkelsen. Til sammen gir datamaterialet et bilde av likheter og forskjeller mellom de tre befolkningenes forhold til nasjonale symboler. Undersøkelsen er en del av et forskningsprosjekt som bygd opp av flere delprosjekter. Spørreskjemamaterialet vil kunne inngå som supplement for analyser som i hovedsakelig baserer seg på kvalitative data. Planen er at materialet skal danne grunnlag for flere forskningsbidrag innenfor feltet nasjonale symboler og ritualer i Skandinavia.

2 GJENNOMFØRING AV UNDERSØKELSENE I 1998 OG I 2013

2.1 1998-UNDERSØKELSEN

Undersøkelsen om nasjonale symboler i Skandinaviske land fra 1998 ble gjennomført i form av en telefonomnibus. Norsk Gallup Institutt og dets søsterorganisasjoner i Danmark og Sverige stod for datainnsamlingen. Det var Diaforsk, forskningsavdelingen ved Diakonhjemmets høyskolesenter, som stod ansvarlig for undersøkelsen, som var del av et større forskningsprosjekt knyttet til Nordisk Ministerråd. For en nærmere redegjørelse for denne undersøkelsen vises det til rapporten "Survey om nasjonale symboler i Skandinavia. En dokumentasjonsrapport" (Botvar og Lunestad 1998).

Selv om de to undersøkelsene er gjennomført ved hjelp av ulike innsamlingsmetoder regner vi dem for sammenliknbare. I 1998 var det vanlig å benytte telefonintervjuer. Disse fungerer langt på vei på samme måte som dagens web-undersøkelser. Et utvalg adresser/personer kontaktes og får tilbud om å svare. Dersom de ikke gjør dette kontaktes andre til det aktuelle antall respondenter er oppnådd. Det er ved slike undersøkelser vanskelig å operere med svarprosent i tradisjonell forstand. Utvalgene er i utgangspunktet ikke gitt, men "flytende". Både 1998-undersøkelsen og 2013-undersøkelsen er vektet i forhold til variablene kjønn, alder og bosted for å tilsvare den faktiske fordelingen i befolkningen.

2.2 2013-UNDERSØKELSEN

2013-surveyen ble gjennomført som en onlineundersøkelse i perioden 22. - 31. januar 2013 av datainnsamlingsbyrået Norstat på vegene av KIFO, Stiftelsen Kirkeforskning. Norstat har selskaper i både Sverige og Danmark og har store internettpaneler¹ i alle de tre landene. I Norge har Norstat et panel med rundt 83.500 personer som de kan sende undersøkelser til pr. e-post. Tilsvarende tall er for Sverige ca. 100.000 og for Danmark ca. 50.000. Med utgangspunkt i dette sørger man for et landsrepresentativt utvalg.

Undersøkelsen "Nasjonale symboler 2013" var en tredelt undersøkelse:

Den skandinaviske undersøkelsen: Det vi kaller for den skandinaviske delen av undersøkelsen inneholdt 16 spørsmål som ble stilt til respondentene i alle de tre skandinaviske landene. Det er viktig å være oppmerksom på at respondentene ble stilt spørsmål om sitt eget land. Så når vi i tabellteksten gjengir en spørsmålstilling på følgende måte: "I hvilke situasjoner føler du deg mest norsk / svensk / dansk?" Så vil det kun fremgå egen nasjonalitet i spørreskjemaet. Eller når vi for eksempel spør om nasjonalsangen, så refereres den konkrete nasjonalsangen i de ulike landenes spørreskjema.

Den norske hovedundersøkelsen: Det vi kaller for det norske hovedutvalget fikk i tillegg til de 16 skandinaviske "fellesspørsmålene" omtalt ovenfor, ytterligere 13 spørsmål de skulle besvare. Denne undersøkelsen gjengis i rapportens kapittel 4.

¹ For nærmere informasjon om hvordan panelet rekrutteres og behandles viser vi til Norstats "panelbok" hvor dette redegjøres nøyere for, blant annet gjennom Esomar 28. <http://www.norstat.no/hva-vi-gjor/datainnsamling/online-intervjuing/esomar-28-sporsmal/>

Den norske innvandrersundersøkelsen: Denne delen av undersøkelsen gikk til et panel som var rekruttert ut fra om respondenten selv, eller begge foreldrene var født utenfor Norge (jfr. SSBs innvandrersdefinisjon). Denne undersøkelsen inneholdt 26 spørsmål med et utvalg av spørsmålene fra både den skandinaviske og den norske hovedundersøkelsen, samt noen egne spørsmål. Denne delen av undersøkelsen presenteres ikke i denne rapporten.

Frafallsanalyse

Det er blitt stadig mer vanlig å bruke web-panel undersøkelser for å kartlegge befolkningsutvalg i takt med at det har blitt vanskeligere å benytte telefoniske og postale undersøkelser. I Norge benytter 98 prosent av den voksne befolkning i Norge mellom 16 og 75 år seg av internett (SSB-tall).

Tabell 2-1. Frafallsanalyse

	Antall invitasjoner sendt totalt	Antall fullførte intervjuer	Antall avbrutte intervjuer	Prosent som fikk invitasjon som har besvart undersøkelsen
Norge	6850	1503	80	22
Sverige	3302	1001	31	30
Danmark	3677	1002	30	27

Ved bruk av internettundersøkelser brukes ikke begrepet svarprosent på samme måte som i forbindelse med tradisjonelle postale undersøkelser. Ca. 25 prosent av dem som fikk tilsendt e-postinvitasjon til spørreundersøkelsen besvarte undersøkelsen. Dette er lavt, men samtidig svarte hele 95 prosent av dem som hadde "åpnet" undersøkelsen på den.

Presentasjon av tabellene

Tabellene i rapporten har fått titler som skal gi informasjon om tabellens innhold. Det er viktig å presisere at det ikke er de eksakte spørsmålsstillingene som fremkommer her og de er ikke gjengitt i den rekkefølge spørsmålene ble stilt, men mer tematisk satt sammen. Det er heller ikke samtlige spørsmål og bakgrunnsvariabler som er presentert. For nøyaktig spørsmålsstillinger og rekkefølge viser vi til de enkelte lands spørreskjemaer som ligger vedlagt bakerst i appendiks.

2.3 PANELETS SAMMENSETNING 2013 - ETTER KJØNN, ALDER OG BOSTED

Tabell 2-2. Antall respondenter

	Norge	Sverige	Danmark
Antall respondenter	1503	1001	1002

Norge

Tabell 2-3. Utvalg og befolkning etter kjønn, Norge

Kjønn	Antall	Prosent	Befolkning 2013 (SSB ²)
Mann	748	49,8	50,7
Kvinne	753	50,2	49,3
Total	1501	100,0	100,0

Tallene er uveide.

Tabell 2-4. Utvalg etter alder, Norge

Alder	Antall	Prosent	Befolkning 2013 (SSB)
18-29	303	20,2	21,5
30-44	411	27,4	28,8
45-59	404	26,9	26,7
60-79	383	25,5	23,0
Total	1501	100,0	100,0

Tabell 2-5. Utvalg etter bosted, Norge

Bosted	Antall	Prosent	Befolkning 2013 (SSB)
Nord-Norge	140	9,3	9,4
Midt-Norge	207	13,8	14,2
Vestlandet	312	20,8	20,6
Østlandet	514	34,2	34,4
Sørlandet inkl. Telemark	137	9,1	9,1
Oslo	191	12,7	12,3
Total	1501	100,0	100,0

² SSB – Statistisk sentralbyrå

Sverige

Tabell 2-6. Utvalg etter kjønn, Sverige

Kjønn	Antall	Prosent	Befolkning 2013 (SCB ³)
Mann	522	52,1	50,3
Kvinne	479	47,9	49,7
Total	1001	100,0	100,0

Tabell 2-7. Utvalg etter alder, Sverige

Alder	Antall	Prosent	Befolkning 2013 (SCB)
18-29	143	14,3	21,5
30-44	175	17,5	25,9
45 -59	244	24,4	25,8
60-79	439	43,9	26,8
Total	1001	100,0	100,0

Tabell 2-8. Utvalg etter bosted, Sverige

Bosted	Antall	Prosent	Befolkning 2013 (SCB)
Mellersta Norrland	41	4,1	4
Norra Mellansverige	95	9,5	9
Östra Mellansverige	159	15,9	17
Övre Norrland	62	6,2	5
Småland med öarna	76	7,6	9
Stockholm	225	22,5	22
Sydsverige	142	14,2	13
Västsverige	201	20,1	20
Total	1001	100,0	99

³ SCB – Statistiska centralbyrån

Danmark

Tabell 2-9. Utvalg etter kjønn, Danmark

Kjønn	Antall	Prosent	Befolkning 2013 (DST ⁴)
Mann	512	51,1	49,9
Kvinne	490	48,9	50,1
Total	1002	100,0	100,0

Tabell 2-10. Utvalg etter alder, Danmark

Alder	Antall	Prosent	Befolkning 2013 (DST)
18-29	196	19,6	19,8
30-44	232	23,2	26,2
45-59	317	31,6	27,6
60-79	257	25,6	26,4
Total	1002	100,0	100,0

Tabell 2-11. Utvalg etter bosted, Danmark

Bosted	Antall	Prosent	Befolkning 2013 (DST)
Region Hovedstaden	309	30,8	31
Region Sjælland	155	15,5	14
Region Syddanmark	216	21,6	22
Region Midtjylland	222	22,2	23
Region Nordjylland	100	10,0	10
Total	1002	100,0	100

2.4 UTVALG, KVOTER, VEKTING ETC.

Når vi sammenligner de uveide fordelingene i undersøkelsen i tabellene ovenfor med den faktiske fordelingen i befolkningen ser vi at det er stor grad av sammenfall. Det største avvik mellom utvalg og populasjon finner vi for den svenske aldersvariabelen. Yngre mennesker er sterkt underrepresentert i det svenske utvalget og eldre er enda sterkere overrepresentert. Dette avviket blir det tatt hensyn til ved at det foretas en vekting av utvalget ut fra kjønn, alder og bosted. Graden av avvik mellom uveid utvalg og populasjon kan likevel betraktes som en indikator på undersøkelsens kvalitet og reiser dermed spørsmål ved graden av representativitet for den svenske delstudien. Det norske og det

⁴ DST - Danmarks statistik

danske utvalget samsvarer i stor grad med fordelingen når det gjelder populasjonen. De tabellene som presenteres i rapporten tar utgangspunkt i de veide fordelingene.

Panelutvalget er delt inn i kvoter etter kjønn, alder og bosted (region/landsdel). Undersøkelsen sendes ut til et landsrepresentativt utvalg i flere omganger ut fra disse kvotene og fordelingen kontrolleres underveis i datainnsamlingen. Når dataene er samlet inn er det likevel ofte aktuelt å foreta en vekting ut fra kjønn, alder og bosted for å rette opp eventuelle skjevheter i utvalg sett i forhold til populasjon.

Resultatet av veiingen er ment å skulle bedre utvalgets ”representativitet”, med andre ord å rette opp eventuelle skjevheter i data. Men dette er forutsatt at de som vektes opp er representative for sin gruppe, at de har den samme variansen som populasjonen. Man må med andre ord vurdere veiing opp mot hvor store vekter man får. Disse undersøkelsene har i følge Norstat lave vekter og det er kun korrigert for relativt små skjevheter (med et visst unntak for den svenske aldersfordelingen).

3 "NASJONALE SYMBOLER I SKANDINAVIA", KOMPARATIVE SKANDINAVISKE DATA

3.1 NASJONALE FEIRINGER OG MARKERINGER

Tabell 3-1. Deltakelse siste 12 måneder i offentlig markering eller offentlig feiring av... Prosent

	Norge		Sverige		Danmark	
	2013	1998	2013	1998	2013	1998
1. mai.	10	15	10	8	10	10
17. mai (N), Nationaldagen 6:e juni (S) Grundlovsdag, 5. juni(D)	68	71	15	7	6	5
Valborgsmässoafton	-	-	35	24	-	-
St. Hans / Midsommar	14	23	42	25	43	35
Antall	1501	1018	1001	1000	1001	1009

Andel som har svart at de har deltatt.

Det er liten tvil om at det er den norske nasjonaldagsfeiringen 17. mai, som kan vise til størst oppslutning når det gjelder markering eller feiring av nasjonale merkedager. Oppslutningen ser ut til å være stabil med rundt 70 prosent deltakelse både i 1998 og 2013. Videre ser vi at oppslutningen om den svenske Nasjonaldagen 6. juni (Svenska flaggans dag) er doblet fra 7 prosent i 1998 til 15 prosent i 2013. Noe av forklaringen på denne økningen er trolig å finne i at dagen i 2005 ble gjort til offentlig høytids- og fridag. For øvrig ser vi at både i Danmark og Sverige er det markering av St. Hans eller Midsommar som er dagene med størst oppslutning i befolkningen. I begge land har oppslutningen økt markert fra 1998 til 2013, og da spesielt i Sverige. I Norge er oppslutningen om St. Hans synkende og vesentlig mindre enn i de to andre skandinaviske landene. I 2013 svarer 10 prosent i alle tre land at de har deltatt i en offentlig feiring eller markering av 1. mai, bare i Norge har det vært en nedgang siden 1998.

Tabell 3-2. Feiring av Nasjonaldag/Grunnlovsdag i 2012. Prosent

	Norge	Sverige	Danmark
Feiret ikke dagen	11	57	77
Feiret dagen privat	31	30	17
Feiret dagen offentlig (deltok i tog, arrangement etc.)	18	7	5
Feiret dagen både offentlig og privat	40	6	2
Total	100	100	100
Antall	1501	1001	1002

N: Nasjonaldag 17. mai, S: Nasjonaldag 6. juni, D: Grunnlovsdag 5. juni.

Hvordan nasjonal/grunnlovsdagen feires i de tre landene ble det ikke spurt om i undersøkelsen i 1998. I 2013 ser vi at i den grad dagen feires, skjer dette først og fremst privat i Sverige og Danmark. I Norge hvor bare 11 prosent oppgir at de ikke feirer dagen, er det stor grad av kombinasjon mellom offentlig og privat feiring. 17. mai er i svært stor grad en offentlig feiring med tog og arrangementer i alle

landets kommuner. Like full oppgir så mange som 70 prosent at de *også* har en form for privat feiring av dagen. Når det gjelder årsaker til den høye oppslutningen om nasjonaldagen i Norge sammenlignet med Sverige og Danmark, har historikere lagt vekt på den nære sammenhengen i Norge mellom nasjonsbygging, utvikling av nasjonal identitet og demokratisering der de offisielle nasjonale symbolene (som flagg og nasjonaldag) spilte en viktig rolle (Angell 1999).

Tabell 3-3. Betydning av kirkens medvirkning i ulike sammenhenger. Prosent

N: Den norske kirke, S: Svenska kyrkan, D: Folkekirken

	Norge	Sverige	Danmark
Ved nasjonale katastrofer og ulykker	74	69	50
Ved feiring av nasjonaldagen/grunnlovsdagen	39	24	17
Ved nasjonale jubileer og markeringer	46	26	37
Antall	1501	1001	1002

Prosentandel som har svart "svært viktig" eller "ganske viktig"

Som vi ser av tabellen er det i Norge at flest respondenter oppgir at de syns det er ganske viktig eller svært viktig med kirkens deltakelse ved ulike anledninger. Vi spurte ikke om dette i undersøkelsen fra 1998, men siden Norge skiller seg så markant fra de andre landene lurte vi på om det kunne henge sammen med 22. juli-hendelsene. Spørsmålet ble stilt likelydende i den norske delen av ISSP 2003 og viser nesten identiske tall (74,41,47). Dette var året før tsunamikatastrofen i Sørøst-Asia, som også kunne tenkes å ha påvirket tallene, og det er derfor ikke noen åpenbar grunn til å tro at den høyere oppslutningen vi ser i Norge representerer en situasjonsbetinget svingning.

3.2 FLAGG, NASJONALSANG, GRUNNLOV

Tabell 3-4. Flaggbruk siste 12 mnd. av respondenten selv eller husstanden. Prosent

	Norge		Sverige		Danmark	
	2013	1998	2013	1998	2013	1998
Nasjonale festdager	68	82	20	24	10	13
Private festdager(som fødselsdager)	51	50	43	49	71	81
Private sørgedager	10	28	6	12	7	22
Religiøse festdager og helligdager	14	23	8	15	7	12
Årstidsmarkeringer	3	13	5	27	2	11
Kongehusets fødselsdager	4	9	9	14	2	3
Idrettsarrangementer	4	5	6	6	5	11
Andre sammenhenger	4	4	12	8	10	8
Ikke brukt flagget	20	9	46	18	25	7
Har ikke det nasjonale flagget (1998)	-	6	-	17	-	10
Antall	1501	1018	1001	1000	1002	1009

Flere svar mulig

Vi ser altså at det er i Norge at flagget er klart mest i bruk både i 1998 og i 2013. I Sverige og Danmark ser hyppigheten i bruk ut til å være ganske lik. I alle tre land ser vi en kraftig nedgang fra 1998 til 2013, noe svakere i Norge enn i de to andre landene. Går vi nærmere inn på hvilke anledninger flagget brukes ser vi som vi kunne forvente at det er den norske nasjonaldagen som forklarer forskjellen mellom Norge og de andre to landene. Holder vi nasjonaldag/grunnlovsgdag utenfor ser vi at det er danskene som er mest aktive i sin flaggbruk og det er særlig ved private festdager at Danmark skiller seg ut med vesentlig høyere flaggbruk enn sine naboland. Kanskje kunne vi si at mens flaggbruken i Norge er knyttet til en offentlig festdag så er bruken av flagg en langt større del av den private festkulturen i Danmark. I alle tre land er det en sterk nedgang i sørgebruk av flagg. Dette kan henge sammen med at dette er forbundet med flagging på halv stang, som var knyttet til tradisjonelle flaggstenger, i dag i stor grad er erstattet med verandaflagg eller tilsvarende.

Tabell 3-5. Andel som syns det er upassende at flagget brukes i følgende sammenhenger. Prosent

	Norge		Sverige		Danmark	
	2013	1998	2013	1998	2013	1998
Ved demonstrasjoner	58	58	26	25	36	41
Ved politiske møter	35	38	19	19	18	15
Til markedsføring av produkter	49	38	18	10	22	18
Malt i ansiktet på tilskuere ved sportsbegivenheter	16	33	6	17	4	12
På t-skjorter eller andre klesplagg*	14	24	4	17	4	9
I gudstjenester	20	20	14	13	9	9
Av innvandrere	9	15	4	8	11	23
Ved arrangementer i skole eller barnehage	2	12	2	3	2	5
På hytta eller i båten	1	7	1	2	1	3
Antall	1501	1018	1001	1000	1002	1009

*1998 var formuleringen: "På klesplagg"

Felles for alle landene er at det har skjedd en liberalisering i flaggbruken ved at det er færre sammenhenger der bruk av flagget ansees som upassende i 2013 enn i 1998. Sammenhenger der det særlig har skjedd en liberalisering er innenfor supporterulturen (flaggmaling i ansiktet, Agedal 2013) og i forhold til innvandreres flaggbruk.

Når det gjelder forskjeller ser vi at nordmenn reagerer negativt i langt flere situasjoner på spesielle former for flaggbruk, enn sine skandinaviske naboer. Det nordmenn reagerer mest negativt på er bruk av flagg i forbindelsen med demonstrasjoner, ved politiske møter og til markedsføring av produkter. Også i Danmark og Sverige er det dette som av flest anses som upassende flaggbruk, selv om det ikke er samme størrelsesorden som i Norge. Nordmenns særlig kritiske holdning mot visse former for flaggbruk kan neppe tolkes som en skepsis mot flagget. Det er grunn til å tolke dette som et uttrykk for at flagget har en mer opphøyet og "hellig" status i Norge (trolig blant annet knyttet til 17. mai-bruken av flagget) som gjør at man er mer kritisk mot det man oppfatter som upassende bruk av flagget. Med bare ett unntak er nordmenn mest sensitive overfor ulike former for flaggbruk. Det er bare når det gjelder innvandreres bruk av flagg at Norge ikke har den høyeste andelen som mener dette er upassende. Trolig kan dette knyttes til den generelle holdningen til innvandring (se Tabell 3-12).

Tabell 3-6. Sunget nasjonalsangen i løpet av de siste 12 månedene. Prosent

N: 'Ja, vi elsker', S: 'Du gamla du fria', D: 'Det er et yndigt land'.

	Norge		Sverige		Danmark	
	2013	1998	2013	1998	2013	1998
Ja, på 17. mai (N), Nationaldagen (S) Grundlovsdagen (D)	52	53	13	9	4	4
Ja, i forbindelse med et sportsarrangement	8	6	24	10	25	25
Ja, i en annen sammenheng	14	12	22	23	34	34
Nei, har ikke sunget den	40	40	53	58	46	42
Antall	1501	1018	1001	1000	1002	1009

Flere svar mulig

Mellom 40 og 53 prosent av befolkningen i de tre land oppgir at de *ikke* har sunget nasjonalsangen det siste året. Dette tallet har endret seg noe fra 1998 i Sverige og Danmark, men ikke så veldig mye. I Norge har over 50 prosent sunget "Ja vi elsker" på 17. mai, mens kanskje noe overraskende er det ikke mange som opplyser å ha sunget den i forbindelse med et idrettsarrangement. I Sverige og Danmark har derimot nesten en fjerdedel av de spurte sunget nasjonalsangen i forbindelse med et sportsarrangement, mens det åpenbart ikke er noen sterk tradisjon for å synge nasjonalsangen på nasjonal- / grunnlovsdagen. Dette henger igjen sammen med at slik avsynging er knyttet til offentlig feiring av nasjonaldager som er lite utbredt i Danmark og Sverige.

Tabell 3-7. Utsagn knyttet til Grunnloven. Prosent

	Norge	Sverige	Danmark
Kjenner til en eller flere paragrafer i grunnloven	83	78	84
Har hørt om grunnloven, men vet ikke noe om hva den inneholder	17	21	15
Har aldri hørt om den norske/svenske/danske grunnloven	0	1	0
Total	100	100	100
Antall	1501	1001	1002

Respondentene ble bedt om å krysse av det utsagnet de synes passet best.

Omtrent åtte av ti respondenter opplyser at de kjenner til en eller flere paragrafer i grunnloven. Dette tallet er så høyt at det er grunn til å spørre om svaralternativene burde vært utformet annerledes med tanke på å fange opp mer variasjon. Men ser vi videre på Tabell 3-8 er det grunn til å hevde at grunnloven har en sterk posisjon i alle tre land, i og med at rundt 95 prosent mener det er svært viktig eller nokså viktig å ha en grunnlov.

Tabell 3-8. Betydningen av at landet har en grunnlov. Prosent

	Norge	Sverige	Danmark
Svært viktig	87	79	77
Nokså viktig	11	17	20
Ikke særlig viktig	0	1	2
Ikke viktig i det hele tatt	0	0	0
Vet ikke	1	3	1
Total	100	100	100
Antall	1501	1001	1002

3.3 NASJONALFØLELSE

Tabell 3-9. Andel som blir rørt når de synger eller hører nasjonalsangen. Prosent

N: 'Ja, vi elsker', S: 'Du gamla du fria', D: 'Det er et yndigt land'?

	Norge		Sverige		Danmark	
	2013	1998	2013	1998	2013	1998
Ja, alltid	22	23	14	17	16	20
Noen ganger	47	31	26	29	30	31
Ved en bestemt anledning	14	20	33	16	28	19
Nei, aldri	15	24	25	36	24	28
Husker ikke	3	1	3	1	2	2
Ubesvart	-	0	-	1	-	1
Total	100	100	100	100	100	100
Antall	1501	1018	1001	1000	1002	1009

I 1998 var det også mulig å la være å besvare spørsmålet.

I denne tabellen er det enklest å få frem forskjellene og likhetene mellom landene ved å se på andelen som aldri blir rørt når de synger eller hører nasjonalsangen. Vi kan slå fast at i alle landene er det et flertall av befolkningen som har opplevd å bli rørt av nasjonalsangen. Dette kan tolkes som et uttrykk for at et offisielt nasjonalt symbol som nasjonalsangen kan utløse følelser i brede lag av befolkningen. Det forteller om realiteten i det Norbert Elias har omtalt som en "nasjonalisering av følelseslivet" og at offisielle nasjonale symboler kan "trigge" denne følelsesdimensjonen (Elias 1978). Når det gjelder ulikheter skiller Norge seg fra Sverige og Danmark ved at bare 15 prosent oppgir aldri å ha blitt rørt av nasjonalsangen, mot 25 og 24 prosent for Sverige og Danmark. Det er interessant at flere blir rørt av nasjonalsangen i 2013 enn i 1998 i alle tre land, noe som synes å stå i motsetning til utviklingen vi ser på de fleste andre spørsmål, hvor man går i retning av mindre oppslutning til nasjonale symboler.

Tabell 3-10. Når føler respondenten seg mest norsk/svensk/dansk? Prosent

	Norge		Sverige		Danmark	
	2013	1998	2013	1998	2013	1998
I utlandet /når jeg kommer hjem fra utlandet	15	14	17	20	17	18
I forbindelse med sportsbegivenheter	16	20	17	22	16	31
På nasjonaldagen (N/S) Grundlovsdagen (D)	30	47	7	-	3	-
På andre høytidsdager	2	3	2	9	3	5
På St. Hans / Midsommar (S)	0,5	-	11	14	3	-
Til jul/nyttår	4	-	5	3	9	5
I forbindelse med kongehuset	7,5	-	4	1	12	8
Når landet gjør seg bemerket internasjonalt	16	1	18	1	19	3
Alltid	9	7	16	12	16	11
Ingen av disse	3	-	3	-	3	-
Annet svar (1998)	-	8	-	18	-	19
Total (prosent)	100	100	100	100	101	100
Antall svar	3078	815	1909	791	1929	1190

Inntil 3 kryss mulig.

I 1998 brukte man "I tilknytning til monarkiet" og ikke "Kongehuset". Dessuten brukte man "Annet svar" og ikke "Ingen av disse" som ble brukt i 2013. Både tallene i 1998 og i 2013 er summert opp til 100 prosent for å få dem mest mulig sammenliknbare. I begge undersøkelsene hadde man mulighet til å krysse av for inntil 3 alternativer. I og med at kategoriene ikke er helt identiske kan sammenstillingen bare bli veiledende. Ulik prosentueringsmåte, med utgangspunkt i antall svar eller antall personer som svarer, er forklaringen på at de norske tallene avviker i tabell 4-10.

Igjen ser vi at det er den norske nasjonaldagen, 17. mai, som skaper et markant skille mellom Norge og de to andre landene. Ser vi bort fra 17. mai i Norge og Midsommar i Sverige er tallene ganske like. Det er interessant å se at i alle tre land har man gått fra ikke å bry seg i særlig grad om hvorvidt landet gjør seg bemerket internasjonalt, til at dette nå har betydning for en vesentlig andel. Det er ikke åpenbart hva denne endringen skyldes, men det kan ikke utelukkes at utslaget i noen grad har å gjøre metodiske forhold (flere svaralternativer, ny innsamlingsmetode).

I undersøkelsen fra 2013 ba vi respondentene ta stilling til viktigheten av ulike kjennetegn på det å være "ordentlig norsk/svensk/dansk". Til sammen skulle de ta stilling til 14 slike kjennetegn. Dette var fordelt på to separate spørsmålsrekker som ikke etterfulgte hverandre i undersøkelsen (se appendiks for rekkefølge på spørsmålene). Vi har imidlertid valgt å sammenstille de to spørsmålsrekkene her og sortert dem i synkende rekkefølge (med utgangspunkt i Norge) for å gi en best mulig oversikt.

Tabell 3-11. Ulike kjennetegns betydning for å være ordentlig norsk/svensk/dansk. Prosent

	Norge	Sverige	Danmark
Å kunne snakke norsk / svensk / dansk	97	92	95
Å respektere Norges /Sveriges/ Danmarks lover og politiske institusjoner	97	95	97
Å respektere menneskerettighetene	95	95	94
Å kjenne landets kultur og tradisjoner	93	85	92
Å være norsk/ svensk/dansk statsborger	88	81	82
Å føle seg norsk/ svensk / dansk	86	80	91
Å følge norsk/ svensk / dansk skikk og bruk	86	69	75
Å delta i politiske valg	72	74	74
Å være født i Norge/Sverige/Danmark	53	42	58
Å delta i det lokale forenings- og organisasjonslivet	46	33	45
Å ha bodd i Norge Sverige/Danmark mesteparten av livet	43	35	43
Å ha foreldre som er født i Norge/Sverige/Danmark	34	26	38
Å være kristen	13	12	20
Å være medlem av Den norske kirke, Svenska kyrkan, Folkekirken(D)	11	11	18
Antall	1501	1001	1002

Prosentandel som har svart "svært viktig" eller "nokså viktig"

Det kanskje mest iøynefallende trekket ved denne tabellen er den sterke graden av samsvar mellom respondentene på tvers av landene. Over 70 prosent av de spurte synes de åtte første kjennetegnene i tabellen er viktige eller svært viktige for å føle seg ordentlig norsk, svensk eller dansk. De fleste av disse kjennetegnene er knyttet til noe man "gjør" - å respektere lover, politiske institusjoner eller menneskerettigheter, eller å kjenne kultur og tradisjoner og følge skikk og bruk i landet (det man innen sosiologien omtaler som oppnådde egenskaper, jfr. Tönnies 2011). I mindre grad vektlegges kjennetegn det er vanskelig å gjøre noe med ("tilskrevne egenskaper"), som at man selv eller ens foreldre er født i landet eller om man har bodd der mesteparten av livet. For øvrig ser vi at det jevnt over er flere som legger vekt på alle kjennetegnene i Norge og Danmark enn det er i Sverige.

Tabell 3-12. Meninger om innvandrere*. Prosent

	Norge	Sverige	Danmark
Det følger kriminalitet med innvandrere	47	35	43
Innvandrere er generelt bra for norsk / svensk / dansk økonomi	54	44	24
Innvandrere tar jobbene fra folk som er født i Norge/ Sverige / Danmark	7	10	14
Innvandrere forbedrer samfunnet ved å ta med seg nye ideer og kulturer	44	56	37
Det offentlige bruker for mye penger på innvandrere	44	37	45
Innvandrere bør få statlig støtte til å bevare sine skikker og tradisjoner	6	8	5
Antall	1501	1001	1002

Prosentandel som har svart "sterkt enig" eller "enig"

*Med "innvandrere" mener vi personer fra andre land som kommer for å slå seg ned her.

I Tabell 3-12 gjengir vi ulike holdninger til "innvandrere", slik begrepet er definert i noten til tabellen. Først og fremst er det ganske stort samsvar mellom de skandinaviske landene i oppfatninger, men vi ser at svenskene i mindre grad fremviser skeptiske holdninger enn vi ser i Norge og Danmark. I Norge ser vi imidlertid at det *også* er en stor andel som gir sin støtte til utsagn om innvandrere som positive for økonomi og arbeidsliv (noe som er naturlig å knytte til forskjeller i arbeidsmarked og arbeidsledighet i de skandinaviske landene). Danmark er det landet som samlet sett har de mest skeptiske holdninger til innvandrere.

Tabell 3-13. Påstander om å være norsk/svensk/dansk. Prosent

	Norge	Sverige	Danmark
Jeg er stolt over å være norsk/svensk/dansk	86	81	81
Når Norge/Sverige/Danmark gjør det bra i sport internasjonalt blir jeg stolt av å være norsk.	70	75	65
Verden ville bli bedre dersom folk i andre land var mer lik nordmenn/svensker/dansker	22	21	33
Folk bør støtte sitt land, selv om det handler galt	10	12	16
Antall	1501	1001	1002

Prosentandel som har svart "sterkt enig" eller "enig"

Generelt må vi kunne si at skandinaver er stolte over å være henholdsvis norske, svenske eller danske og at sportsprestasjoner også skaper stolthet. De fleste mener likevel ikke at ens eget land er bedre enn andres, i den forstand at verden ville ha blitt bedre om alle var som dem, men her er det forskjeller: For mens 1 av 3 dansker mener verden ville vært bedre om folk i andre land var som dem, er det bare 1 av 5 nordmenn og svensker som mener det samme. 85-90 prosent mener dessuten at støtten til eget land ikke er uten begrensninger og at det ikke fortjener støtte om det handles galt. En kan hevde at de to første spørsmålene peker i retning av en positiv form for nasjonalfølelse eller patriotisme, mens de to nederste peker i retning av negativ nasjonalisme eller "sjåvinisme".

3.4 BAKGRUNNSVARIABLER

Tabell 3-14. Statsborgerskap? Prosent

	Norge	Sverige	Danmark
Ja	98	99	99
Nei	2	1	1
Total	100	100	100
Antall	1501	1001	1002

Tabell 3-15. Medlemskap i tro- eller livssynssamfunn... Prosent

	Norge	Sverige	Danmark
Den norske kirke / Svenska kyrkan/ Folkekirken	71,8	66,9	80,2
Den romersk-katolske kirken	0,8	0,4	,8
Pinsebevegelsen	1,1	1,1	0,0
Annet kristent trossamfunn	1,5	2,6	1,6
Moske/muslimsk organisasjon	0,3	,5	,5
Annet ikke-kristent trossamfunn	0,1	,0	,4
Human-Etisk Forbund	5,5	-	-
Annet livssynssamfunn	0,5	,1	0,3
Ikke noe tros- eller livssynssamfunn	18,4	28,3	16,2
Total	100	100	100
Antall	1501	1001	1002

I Sverige og Danmark var "Human-Etisk Forbund" ikke med som svaralternativ.

Partipreferanse

Tabell 3-16. Partipreferanse, Norge. Prosent

Norge	
Arbeiderpartiet	21,9
Fremskrittspartiet	8,9
Høyre	28,3
Kristelig Folkeparti	4,5
Rødt	2,7
Senterpartiet	3,5
Sosialistisk Venstreparti	5,2
Venstre	4,3
Andre	2,5
Vet ikke	15,5
Ville ikke stemt	2,8
Total	100
Antall	1501

Tabell 3-17. Partipreferanse, Sverige. Prosent

Sverige	
Moderaterna	21,6
Folkpartiet	5,2
Centern	1,9
Kristdemokraterna	2,2
Socialdemokraterna	24,4
Vänsterpartiet	5,8
Miljöpartiet	8,6
Sverigedemokraterna	8,6
Annat parti	1,2
Vet inte	17,2
Skulle inte rösta	3,3
Total	100
Antall	1001

Tabell 3-18. Partipreferanse, Danmark. Prosent

Danmark	
Socialdemokraterne	16,0
Radikale Venstre	9,0
Konservative Folkeparti	4,0
Socialistisk Folkeparti – SF	5,0
Dansk Folkeparti	8,0
Kristendemokraterne	,3
Venstre	23,0
Enhedslisten	10,0
Ny alliance	4,0
Andet parti	1,0
Ved ikke	17,0
Ville ikke stemme	2,0
Total	99
Antall	1002

4 NORSK HOVEDUNDERSØKELSE

I denne delen av rapporten presenteres svarfordelingen på spørsmålene om nasjonale symboler og ritualer fra den norske undersøkelsen i 2013 (hovedundersøkelsen). De 1501 respondentene er hentet fra Norstats web-paneler og vektet slik at de tilsvarer befolkningen på variablene kjønn, alder og bosted. Det er ikke gitt at utvalget tilsvarer befolkningen på alle andre bakgrunnsvariabler. For eksempel viser det seg at andelen med høyere utdanning ut over videregående skole, er høyere i utvalget enn i befolkningen samlet sett. Den relativt lave andelen personer som kun har utdanning på grunnskolenivå gjør utslagene noe usikre. Vi har likevel valgt å trekke inn utdanningsvariabelen fordi det gir mulighet for å sammenlikne tallene med tabeller fra dokumentasjonsrapporten fra 1998 (Botvar og Lunestad 1998) og fordi en kan tenke seg at utdanning gir utslag i forhold til nasjonale symboler.

I tabellene som følger (Tabell 4-1 til Tabell 4-27) viser vi den prosentvise fordelingen av svarene fordelt på kjennetegn som kjønn, aldersgruppe og utdanningsnivå. Noen vil tenke at nasjonale symboler og ritualer er beslektet med religiøse verdier. I historisk sammenheng er det lett å peke på eksempler hvor religiøse og nasjonale verdier går sammen. Mange undersøkelser viser at kvinner skårer høyere enn menn på de fleste mål på religiøsitet. En kan tenke seg at det samme vil gjøre seg gjeldende for nasjonale symboler og ritualer. Nasjonale symboler og ritualer kan imidlertid sies å bestå av flere dimensjoner. En kan skille mellom erfaringsbaserte, kognitive og emosjonelle aspekter. En kan også skille mellom nasjonale verdier som fedrelandskjærlighet (patriotisme) og selvforherligende nasjonalisme (sjåvinisme). Denne rapporten har hovedfokus på deskriptive kommentarer og vi har derfor ikke gått inn på noen analyse av demografiske forskjeller knyttet til slike dimensjoner.

Utdanningsvariabelen kan betraktes som en indikator på en persons kunnskapsnivå og evne til å reflektere kritisk omkring samfunnsproblemer. Jo høyere utdanningsnivå en person har, jo mer kritisk reflekterende kan vi anta at personen vil være overfor nasjonale symboler og ritualer. Samtidig vil en person med høy utdanning gjerne ha lettere for å vurdere den samfunnsmessige og personlige betydningen av nasjonale symboler. Ved vår grove tredeling av utdanningsnivå er det ikke mulig å skille mellom ulike typer av utdanning, slik som for eksempel humanistisk, samfunnsvitenskapelig og naturvitenskapelig. Dette er en svakhet som gjør at variabelen ikke nødvendigvis gir så sterke utslag som den ville gjort ved en mer finmasket inndeling.

Alder er en sosiologisk variabel som ofte gir utslag i forhold til samfunnsproblemer. Aldersvariabelen kan deles inn og betraktes på ulike måter. Et viktig skille går mellom et livssyklus- og et generasjonsperspektiv. Livssyklusperspektivet er opptatt av at våre holdninger og erfaringer forandres gjennom livsløpet. Det å ha etablert seg med barn og familie gir for eksempel erfaringer som kan ha betydning for hvordan en betrakter samfunnet rundt seg. En som har levd lenge vil gjerne se annerledes på mange ting enn en som står ved inngangen til voksenlivet. Generasjonsperspektivet er opptatt av at hver ny generasjon vokser opp under nye samfunnsforhold som påvirker dem kollektivt. I de enkle tabellene som presenteres her er det ikke mulig presist å skille mellom de to hovedperspektivene. Tabellene gir først og fremst grunnlag for å utvikle ideer og antakelser som kan testes videre i vitenskapelige analyser.

I tabellene ser vi hvordan de tre uavhengige variablene slår ut på spørsmål knyttet til nasjonale symboler som flagg, nasjonalsang og grunnlov. Vi tar også for oss spørsmål knyttet til nasjonale markeringer og feiringer, samt nasjonalfølelse.

Betydningen av kjønn

Det er tilsynelatende ingen sammenheng mellom kjønn og deltakelse i 17. mai-feiringen. Omtrent like stor andel kvinner og menn oppgir at de feirer nasjonaldagen. Menn ser imidlertid ut til å delta i noe høyere grad i den mest offisielle delen av feiringen.

Bruk av flagg er som regel noe som foregår i en familiesammenheng eller en annen kollektiv sammenheng. Det fremkommer ingen forskjell mellom kjønnene når det gjelder bruken av det norske flagget. Dette funnet underbygges ved at det heller ikke er noe skille mellom kvinner og menn i synet på i hvilke sammenhenger flagget er upassende å bruke.

Det er ikke noen tydelig forskjell mellom kvinner og menn når det gjelder kunnskap om Grunnlovens paragrafer. Heller ikke på spørsmål om i hvilken grad og i hvilken sammenheng en føler seg norsk, finner vi klare forskjeller mellom kjønnene.

Derimot er det tilsynelatende en statistisk sammenheng mellom hvilket kjønn en tilhører og det å bli følelsesmessig berørt av nasjonalsangen. I henhold til materialet vårt føler kvinner seg oftere enn menn følelsesmessig berørt av å synge nasjonalsangen. Her må en imidlertid ta i betraktning at kvinner oftere enn menn deltar i situasjoner der nasjonalsangen blir avsunget. I materialet fremgår det videre at kvinner noe oftere enn menn utfører konkrete oppgaver i forbindelse med lokale 17. mai-arrangement på skolene.

Vi går ikke her nærmere inn på holdningsvariablene som knytter seg til mer avanserte mål på nasjonalisme og nasjonal identitet. De aktuelle spørsmålene vil kunne inngå i en indeks i mer avanserte statistiske analyser. Alt i alt er det i denne rapporten relativt få eksempler på at variabelen kjønn gir tydelige utslag. Vi må imidlertid ta forbehold om at det kreves grundigere analyser for å kunne si noe uttømmende om forholdet mellom kjønn og nasjonale symboler i den norske befolkning.

Betydningen av aldersgruppe

Variabelen alder ser ut til å bidra til flere statistiske utslag i materialet enn kjønn. Noen av disse sammenhengene er naturlig å knytte til livsløp – det å ha barn i skolealder, det å være fysisk mobil etc. Andre utslag kan man tenke seg henger sammen med at samfunnet er i ferd med å endre karakter og at yngre generasjoner inntar nye holdningssett som varig vil skille dem fra tidligere generasjoner.

I materialet er det en bred og positiv innstilling til 17. mai i alle aldersgrupper. Unge mennesker deltar noe hyppigere i feiringen enn de fra ca. 50 år og oppover. Eldre mennesker oppgir oftere enn andre at de "feirer dagen privat". Det er noen klare forskjeller mellom aldersgruppene når det gjelder deltakelse i ulike faser av 17. mai feiringen. Folk i alderen 30-44 år, hvor det er vanlig å ha skolebarn, deltar hyppig i folketog og folkefester på skolene. Yngre folk, som sjeldnere har barn, deltar hyppig i private sammenkomster på dagtid eller kveldstid. Eldre mennesker har naturlig nok påtatt seg flere typer oppgaver knyttet til 17. mai feiringen - når vi spør om "tidligere erfaringer". Eldre blir oftere enn yngre rørt av å synge nasjonalsangen. Hvorvidt dette betyr at oppslutningen om nasjonalsangen "står i fare" eller om dette er en egenskap som utvikles gjennom livsløpet, er det vanskelig å si noe sikkert om.

Blant eldre over 60 år er det noen flere enn i de øvrige aldersgruppene som har tatt i bruk det norske flagget i løpet av de siste 12 månedene. Utslagene er særlig tydelige når det gjelder flagging ved nasjonale festdager og religiøse helligdager. Eldre over 60 år er mer sensitive overfor bruk av flagget i ulike

sammenhenger enn det yngre mennesker er. Særlig er mange eldre skeptiske til å bruke flagget i forbindelse med markedsføring og sportsbegivenheter.

Betydningen av utdanningsnivå

I likhet med hva vi tidligere fant for variabelen kjønn er heller ikke utdanningsvariabelen opphav til mange og tydelige skiller i materialet. I alle utdanningsgruppene deltar et solid flertall i 17. mai-feiringen. Det er ikke mulig å registrere at utdanningsnivå har betydning for hvorvidt dagen feires offentlig eller privat.

Det er heller ingen tydelig sammenheng mellom utdanningsgruppe og bruk av flagget eller holdning til flaggbruk. Det kan imidlertid se ut til at de med høyere utdanning noe sjeldnere enn andre påtar seg konkrete oppgaver i forbindelse med skolens 17. mai-feiring. Her kan det imidlertid være at den egentlige forklaringen er knyttet til alder (de unge har høyere utdanningsnivå enn de eldre). Det er heller ingen entydig sammenheng mellom aldersgruppe og følelser knyttet til nasjonalsangen.

Vi har ikke her gått nærmere inn på de mer avanserte målene knyttet til hva som skal til for å være norsk, hvilke verdier som ligger i den norske 17. mai-feiringen eller syn på innvandring. Det kan hende at mer avanserte analyser enn de vi utfører her, vil avdekke interessante koblinger til kjønn, alder og utdanningsnivå. Dette er noe vi må komme tilbake til i senere publikasjoner.

Tabell 4-1. Deltakelse siste 12 måneder i offentlig markering eller offentlig feiring av... Prosent

	Alle	Mann	Kvinne	18-29 år	30-44 år	45-59 år	60-79 år	Grunnskole	Videregående	Høyere utdanning
1. mai.	10	12	9	13	9	8	12	10	12	9
17. mai.	68	67	69	78	71	63	63	71	70	68
St. Hans	14	14	15	16	17	13	12	12	17	14
Antall		748	753	303	411	404	383	78	480	866

Tabell 4-2. Feiring av 17. mai 2012. Prosent

	Alle	Mann	Kvinne	18-29 år	30-44 år	45-59 år	60-79 år	Grunnskole	Videregående	Høyere utdanning
Feiret ikke dagen	11	11	11	11	12	14	8	13	11	11
Feiret dagen privat	31	33	29	28	23	33	40	27	32	30
Feiret dagen offentlig (deltok i tog, arrangement i skolegård etc.)	18	21	15	16	23	16	17	22	17	19
Feiret dagen både offentlig og privat	40	35	45	46	42	37	35	38	41	40
Total	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Antall	1501	748	753	303	411	404	383	78	480	866

Tabell 4-3. Sunget 'Ja, vi elsker' i løpet av de siste 12 månedene. Prosent

	Alle	Mann	Kvinne	18-29 år	30-44 år	45-59 år	60-79 år	Grunnskole	Videregående	Høyere utd.
Ja, på 17. mai	52	47	56	54	56	46	51	53	49	53
Ja, i forbindelse med et sportsarrangement	8	8	8	11	8	6	8	9	9	7
Ja, i en annen sammenheng	14	14	14	16	14	11	17	13	11	16
Nei, har ikke sunget den	40	45	35	39	37	47	38	41	44	37
Antall	1501	748	753	303	411	404	383	78	480	866

Tabell 4-4. Flaggbruk siste 12 mnd. av respondenten selv eller husstanden. Prosent

	Alle	Mann	Kvinne	18-29 år	30-44 år	45-59 år	60-79 år	Grunnskole	Videregående	Høyere utdanning
Nasjonale festdager	68	68	69	61	65	70	76	60	66	71
Private festdager(som fødselsdager)	51	50	52	47	49	52	55	51	53	50
Private sørgedager	10	10	10	12	9	12	7	15	11	8
Religiøse festdager og helligdager	14	13	15	12	10	14	19	15	13	14
Årstidsmarkeringer	3	3	4	4	3	3	3	3	4	3
Kongehusets fødselsdager	4	5	4	5	2	3	7	6	4	5
Idrettsarrangementer	4	5	2	4	6	3	1	3	2	5
Andre sammenhenger	4	4	4	4	2	4	5	4	4	4
Ikke brukt flagget	20	20	20	23	22	20	15	22	19	20
Antall	1501	748	753	303	411	404	383	78	480	866

Tabell 4-5. Andel som synes det er upassende at flagget brukes i følgende sammenhenger. Prosent

	Alle	Mann	Kvinne	18-29 år	30-44 år	45-59 år	60-79 år	Grunnskole	Videregående	Høyere utdanning
Ved demonstrasjoner	58	60	55	49	53	60	68	64	59	56
Ved politiske møter	35	35	35	24	35	41	37	32	34	36
Til markedsføring av produkter	49	52	45	38	43	50	63	49	46	50
Malt i ansiktet på tilskuere ved sportsbegivenheter	16	16	15	4	7	14	37	15	15	15
På t-skjorter eller andre klesplagg	14	14	14	4	7	13	32	17	12	15
I gudstjenester	20	22	18	27	22	17	16	22	21	19
Av innvandrere	9	12	7	9	9	10	9	19	13	5
Ved arrangementer i skole eller barnehage	2	2	2	3	1	2	2	4	2	1
På hytta eller i båten	1	2	1	2	0	1	2	5	2	1
Ikke upassende	25	21	28	29	29	25	16	21	26	24
Antall	1501	748	753	303	411	404	383	78	480	866

Tabell 4-6. Holdning til feiring av 17. mai. Prosent

	Alle	Mann	Kvinne	18-29 år	30-44 år	45-59 år	60-79 år	Grunn- skole	Videre- gående	Høyere utdanning
Det er viktig å feire nasjonaldagen	88	86	90	86	85	88	92	81	89	89
Det er likegyldig om man feirer eller ikke feirer dagen	7	9	5	11	9	5	4	9	7	7
I Norge overdriver man nasjonaldagsfeiringen	10	12	7	9	12	10	7	9	8	11
Det passer ikke inn i en internasjonal tid	4	5	3	3	5	4	4	4	3	5
Det bidrar til usunn nasjonalisme	6	7	5	7	8	6	4	9	4	7
Det bidrar til positivt samhold	88	86	90	89	87	87	92	83	89	89
Det bidrar til inkludering av minoriteter	62	59	66	58	62	64	64	47	59	66
Det bidrar til ekskludering av minoriteter	5	6	5	7	6	4	4	8	4	5
Antall	1501	748	753	303	411	404	383	78	480	866

Prosent som har svart "Helt enig" eller "Ganske enig"

Tabell 4-7. Aktivitet i forbindelse med feiringen av 17. mai 2012. Prosent

	Alle	Mann	Kvinne	18-29 år	30-44 år	45-59 år	60-79 år	Grunn- skole	Videre- gående	Høyere utdanning
Deltok i flaggheising på skole	6	5	6	7	7	6	4	9	4	7
Deltok i bekransing av minnesmerker eller gravsteder	8	8	7	7	7	7	9	9	6	8
Deltok under folketog eller barnetog som deltaker eller tilskuer	58	56	60	54	63	56	59	54	56	60
Deltok på folkefest på skoleplass eller andre offentlige steder	36	37	36	29	48	33	32	37	33	39
Deltok på privat sammenkomst på dagtid	47	45	49	53	45	44	47	37	45	50
Deltok på off. arr. på kvelden (arr. av kommunen, organisasjoner o.l.)	6	6	6	10	6	5	5	9	7	6
Deltok på privat sammenkomst om kvelden	42	38	45	50	42	38	39	45	42	42
Deltok på gudstjeneste i Den norske kirke	6	7	5	5	6	5	9	3	5	7
Deltok på andre arrangementer	9	8	10	13	9	7	9	12	8	10
Deltok ikke på arrangementer	17	18	16	14	16	22	16	19	15	17
Husker ikke	2	2	2	3	3	1	1	4	3	2
Antall	1501	748	753	303	411	404	383	78	480	866

Flere kryss mulig

Tabell 4-8. Oppgaver i forbindelse med feiringen av 17. mai 2012. Prosent

Deltakelse 2012	Alle	Mann	Kvinne	18-29 år	30-44 år	45-59 år	60-79 år	Grunn-skole	Videre-gående	Høyere utdanning
Sittet i 17. mai-komité	2	2	2	1	4	2	1	4	1	2
Deltatt som foreldrerrepresentant i skolens 17. mai-arrangement	2	1	3	1	4	3	1	3	2	3
Hatt oppgaver i forbindelse med min jobb	4	3	6	5	6	5	2	4	5	5
Hatt oppgaver i forb. med org. og foreningers 17. mai- arr. (planlegge, praktisk forberedelse, rydde etc.)	7	6	7	5	7	8	5	5	6	7
Bidratt med prog.innslag på 17. mai-arr. (tale, sang, musikk, leker osv.)	5	5	6	5	6	5	5	4	5	6
Husker ikke	3	3	4	5	2	2	4	4	4	3
Har ikke hatt noen oppgaver	82	84	80	83	79	82	86	82	83	82
Antall	1501	748	753	303	411	404	383	78	480	866

Tabell 4-9. Oppgaver i forbindelse med feiringen av 17. mai tidligere år. Prosent

Deltakelse tidligere år	Alle	Mann	Kvinne	18-29 år	30-44 år	45-59 år	60-79 år	Grunn-skole	Videre-gående	Høyere utdanning
Sittet i 17. mai-komité	19	18	20	6	12	24	31	12	18	19
Deltatt som foreldrerrepresentant i skolens 17. mai-arrangement	28	24	32	2	14	48	43	14	26	30
Hatt oppgaver i forbindelse med min jobb	16	16	17	10	12	19	24	9	13	19
Hatt oppgaver i forb. med org. og foreningers 17. mai- arr. (planlegge, praktisk forberedelse, rydde etc.)	29	26	31	18	23	34	38	17	26	31
Bidratt med prog.innslag på 17. mai-arr. (tale, sang, musikk, leker osv.)	26	26	25	28	22	25	30	24	23	28
Husker ikke	3	4	3	7	3	2	3	1	4	3
Har ikke hatt noen oppgaver	38	43	33	52	50	27	25	58	41	34
Antall	1501	748	753	303	411	404	383	78	480	866

Tabell 4-10. Sterkest følelse av å være norsk. Prosent

	Alle	Mann	Kvinne	18-29 år	30-44 år	45-59 år	60-79 år	Grunn- skole	Videre- gående	Høyere utdanning
I utlandet /når jeg kommer hjem fra utlandet	30	30	30	34	31	26	29	31	23	35
I forbindelse med sportsbegivenheter	32	33	31	35	29	34	32	32	32	33
På nasjonaldagen	60	60	61	66	57	58	61	60	62	60
På andre høytidsdager	3	3	3	3	3	2	3	5	4	2
På St. Hans	1	1	0	0	1	1	0	0	1	1
Til jul/nyttår	8	7	9	13	10	6	4	14	9	7
I forbindelse med kongehuset	15	17	13	15	14	15	16	21	16	15
Når landet gjør seg bemerket internasjonalt	32	34	30	37	30	30	32	31	31	32
Alltid	18	16	20	9	17	22	25	13	23	16
Ingen av disse	6	7	4	8	6	4	6	12	4	6
Antall	1501	748	753	303	411	404	383	78	480	866

Inntil 3 kryss

Tabell 4-11. Kjennetegn av betydning for å være ordentlig norsk. Prosent

	Alle	Mann	Kvinne	18-29 år	30-44 år	45-59 år	60-79 år	Grunn- skole	Videre- gående	Høyere utdanning
Å være født i Norge	53	58	47	56	52	49	53	59	60	47
Å delta i politiske valg	72	70	73	59	74	73	77	64	64	77
Å føle seg norsk	86	85	87	85	86	86	87	81	87	86
Å følge norsk skikk og bruk	86	84	88	83	84	87	89	85	91	84
Å delta i det lokale forenings- og organisasjonslivet	46	47	45	31	43	50	57	38	45	48
Å være kristen	13	14	13	9	11	14	18	8	16	12
Å kunne snakke norsk	97	96	97	94	96	98	98	95	97	97
Å være norsk statsborger	88	90	86	85	85	88	93	88	90	86
Å ha foreldre som er født i Norge	34	39	30	32	34	34	37	45	40	30
Å respektere Norges lover og politiske institusjoner	97	96	98	93	96	99	99	95	96	98
Å kjenne landets kultur og tradisjoner	93	91	94	87	92	95	96	83	93	94
Å være medlem av Den norske kirke	11	10	12	5	12	11	14	12	14	9
Å respektere menneskerettighetene	95	92	97	92	93	97	96	88	96	94
Å ha bodd i Norge mesteparten av livet	43	44	42	50	45	38	39	56	46	39
Antall	1501	748	753	303	411	404	383	78	480	866

Prosentandel som har svart "svært viktig" eller "nokså viktig".

Tabell 4-12. Andel som blir rørt når de hører eller synger 'Ja vi elsker'. Prosent

	Alle	Mann	Kvinne	18-29 år	30-44 år	45-59 år	60-79 år	Grunn- skole	Videre- gående	Høyere utdanning
Ja, alltid	22	17	27	15	14	24	33	13	24	21
Noen ganger	47	48	47	40	50	50	47	47	46	48
Ved en bestemt anledning	14	14	14	18	14	13	10	18	13	14
Nei, aldri	15	19	11	23	17	11	9	15	14	15
Husker ikke	3	3	2	4	4	3	1	6	3	2
Total	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Antall	1501	748	753	303	411	404	383	78	480	866

Tabell 4-13. Opplevelse av hva som først og fremst feires 17. mai? Prosent

	Alle	Mann	Kvinne	18-29 år	30-44 år	45-59 år	60-79 år	Grunn- skole	Videre- gående	Høyere utdanning
Demokratiet	36	40	33	20	31	40	51	22	28	43
Nasjonalt samhold	45	45	45	54	47	44	36	46	45	45
Frihet	58	57	59	52	59	56	64	62	55	59
Internasjonal solidaritet	2	3	1	2	2	2	3	1	2	2
Grunnloven	52	50	54	44	54	55	55	42	48	56
Kongehuset	10	12	8	7	8	11	14	8	13	9
Flagget	18	20	16	21	16	19	17	33	23	14
Flerkulturelt fellesskap	3	3	3	3	3	1	3	0	3	3
Norsk kultur og tradisjon	38	34	43	49	42	34	30	46	38	38
Tilhørighet til stedet hvor jeg bor	9	8	10	13	8	9	6	8	12	7
Menneskerettighetene	3	3	3	1	1	2	7	3	2	3
Ingen av disse	2	2	1	3	2	2	1	5	2	1
Antall	1501	748	753	303	411	404	383	78	480	866

Inntil 3 kryss

Tabell 4-14. Følelser knyttet til 17. mai. Prosent

	Alle	Mann	Kvinne	18-29 år	30-44 år	45-59 år	60-79 år	Grunn- skole	Videre- gående	Høyere utdanning
En følelse av høytid	53	48	59	37	45	58	70	44	49	57
En følelse av ubehag	3	3	3	4	4	2	1	3	2	3
En følelse av glede	46	43	49	58	45	40	44	53	49	44
En følelse av tristhet	1	1	2	1	1	2	1	0	1	1
En følelse av takknemmelighet	27	25	29	20	23	28	37	19	25	29
En følelse av fellesskap	55	55	54	60	55	50	55	53	57	54
En følelse av ensomhet	3	2	3	2	4	3	1	3	2	3
En følelse av stolthet	44	44	44	47	43	45	42	47	49	41
En følelse av latterlighet	2	3	1	2	4	1	1	3	1	2
Har ingen spesiell følelse	9	11	7	11	11	8	5	10	9	8
Antall	1501	748	753	303	411	404	383	78	480	866

Inntil 3 kryss

Tabell 4-15. Om prest eller kirke (DNK) har en rolle i den lokale 17. mai feiringen. Prosent

	Alle
Ja	24
Nei	31
Vet ikke	45
Total	100
Antall	1501

DNK= Den norske kirke

Tabell 4-16. Oppfatning av om prest eller kirke (DNK) bør ha en rolle i 17. mai-feiringen. Prosent

	Alle	Mann	Kvinne	18-29 år	30-44 år	45-59 år	60-79 år	Grunn- skole	Videre- gående	Høyere utdanning
Ja	28	28	28	22	20	31	39	22	29	29
Nei	52	55	48	55	59	50	43	54	51	52
Vet ikke	20	16	24	22	21	19	18	24	21	19
Total	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Antall	1501	748	753	303	411	404	383	78	480	866

DNK= Den norske kirke

Tabell 4-17. Oppfatning om innvandreres deltakelse i 17. mai feiringen. Prosent

	Alle
Deltar i stor grad	34
Deltar i noen grad	42
Deltar i liten grad	6
Deltar overhodet ikke	0
Vet ikke	18
Total	100
Antall	1501

Tabell 4-18. Oppfatning om viktigheten av innvandreres deltakelse i 17. mai-feiringen. Prosent

	Alle	Mann	Kvinne	18-29 år	30-44 år	45-59 år	60-79 år	Grunn- skole	Videre- gående	Høyere utdanning
Ja, viktig	77	75	80	70	77	79	82	62	70	83
Nei, ikke viktig	11	14	8	15	12	11	9	19	16	8
Vet ikke	12	11	12	16	11	10	10	19	14	9
Total	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Antall	1501	748	753	303	411	404	383	78	480	866

Tabell 4-19. Utsagn knyttet til Grunnloven. Prosent

	Alle	Mann	Kvinne	18-29 år	30-44 år	45-59 år	60-79 år	Grunn- skole	Videre- gående	Høyere utdanning
Kjenner til en eller flere paragrafer i grunnloven	83	83	82	70	82	86	90	74	74	88
Har hørt om grunnloven, men vet ikke noe om hva den inneholder	17	17	17	29	18	14	10	26	25	12
Har aldri hørt om den norske grunnloven	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
Total	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Respondentene ble bedt om å krysse av det de synes passet best.

Tabell 4-20. Viktighet av at Norge har en grunnlov. Prosent

	Alle	Mann	Kvinne	18-29 år	30-44 år	45-59 år	60-79 år	Grunn- skole	Videre- gående	Høyere utdanning
Svært viktig	87	88	86	74	86	90	95	78	82	91
Nokså viktig	11	9	13	20	13	9	5	18	15	8
Ikke særlig viktig	0	1	0	2	0	0	0	1	1	0
Ikke viktig i det hele tatt	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0
Vet ikke	1	1	1	3	0	1	0	3	2	0
Total	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Antall	1501	748	753	303	411	404	383	78	480	866

Tabell 4-21. Påstander om Grunnloven. Prosent

	Alle	Mann	Kvinne	18-29 år	30-44 år	45-59 år	60-79 år	Grunn- skole	Videre- gående	Høyere utdanning
Grunnloven er viktig for å sikre landets suverenitet og frihet	92	93	91	84	90	95	97	83	90	94
Grunnloven er grunnlaget for demokratiet	93	93	93	85	92	95	97	82	93	95
Menneskerettighetene er viktigere enn Grunnloven	65	63	66	72	64	66	57	68	62	66
Grunnloven er fremdeles en viktig del av Norges tradisjon	94	94	93	86	94	95	98	85	92	96
EUs lover og regler bør gå foran Grunnloven	6	6	5	8	6	6	3	8	6	5
At landet har en grunnlov gir meg trygghet	89	88	90	81	86	91	96	79	89	90
Antall	1501	748	753	303	411	404	383	78	480	866

Prosentandel som er svært enig, eller enig.

Tabell 4-22. Steder man tenker på som spesielt norske. Prosent

	Alle	Mann	Kvinne	18-29 år	30-44 år	45-59 år	60-79 år	Grunn- skole	Videre- gående	Høyere utdanning
Stortinget	33	32	33	15	25	34	54	28	27	36
Nordkapp	28	25	30	25	28	31	25	21	28	27
Slottet	36	36	36	40	34	36	34	47	44	31
Holmenkollen	33	33	33	33	29	37	34	37	34	31
Eidsvoll	35	36	33	23	29	35	48	28	34	35
Karl Johans gate	5	5	5	7	5	4	4	10	4	5
Geirangerfjorden	46	44	48	49	59	47	28	36	46	47
Nidarosdomen	24	22	25	26	18	25	27	32	25	23
Dovre	18	19	17	28	19	13	13	18	14	20
Vikingskipene på Bygdøy	15	17	14	15	17	13	16	19	11	17
Sametinget i Karasjok	4	3	6	4	4	5	5	4	4	4
Annet, noter evt.:	4	4	3	6	5	2	2	0	3	5
Ingen	3	4	2	5	4	2	1	4	4	3
Antall	1501	748	753	303	411	404	383	78	480	866

Stedene var fremsatt som alternativer i spørreskjemaet. Det var også mulig å notere andre steder i kolonnen "Annet, noter evt.:".

Tabell 4-23. Viktighet av at kirkens (Den norske kirke) medvirkning. Prosent

	Alle	Mann	Kvinne	18-29 år	30-44 år	45-59 år	60-79 år	Grunn- skole	Videre- gående	Høyere utdanning
Ved nasjonale katastrofer og ulykker	74	69	78	64	67	78	83	72	76	73
Ved feiring av nasjonaldagen, 17. mai	39	37	42	31	31	42	52	41	41	38
Ved nasjonale jubileer og markeringer	46	41	52	36	38	51	59	49	46	47
Antall	1501	748	753	303	411	404	383	78	480	866

Andel som synes det er svært viktig eller viktig at kirken medvirker

Tabell 4-24. Meninger om innvandrere* som bor i Norge. Prosent

	Alle	Mann	Kvinne	18-29 år	30-44 år	45-59 år	60-79 år	Grunn- skole	Videre- gående	Høyere utdanning
Det følger kriminalitet med innvandrere	47	54	41	48	53	47	42	58	54	43
Innvandrere er generelt bra for norsk økonomi	54	56	52	43	56	56	58	35	40	64
Innvandrere tar jobbene fra folk som er født i Norge	7	7	7	11	7	7	5	17	10	5
Innvandrere forbedrer det norske samfunnet ved å ta med seg nye ideer og kulturer	44	40	47	44	45	45	40	32	34	50
Det offentlige bruker for mye penger på innvandrere	44	48	41	47	47	44	39	53	54	37
Innvandrere bør få statlig støtte til å bevare sine skikker og tradisjoner	6	7	6	7	6	7	7	8	4	8
Antall	1501	748	753	303	411	404	383	78	480	866

Prosentandel som er sterkt enig eller enig i påstandene.

*Med "innvandrere" mener vi personer fra andre land som kommer for å slå seg ned her.

Tabell 4-25. Påstander om det å være norsk. Prosent

	Alle	Mann	Kvinne	18-29 år	30-44 år	45-59 år	60-79 år	Grunn- skole	Videre- gående	Høyere utdanning
Jeg er stolt over å være norsk	86	84	87	84	85	86	86	85	90	83
Når Norge gjør det bra i sport internasjonalt blir jeg stolt av å være norsk.	70	69	71	68	63	72	75	73	75	67
Verden ville bli bedre dersom folk i andre land var mer lik nordmenn.	22	27	18	25	26	20	17	21	26	20
Folk bør støtte sitt land, selv om det handler galt	10	11	8	10	11	8	9	15	14	7
Antall	1501	748	753	303	411	404	383	78	480	866

Prosentandel som er sterkt enig eller enig i påstandene.

Tabell 4-26. Oppfatning av hvilke flagg som passer å bruke i 17.mai feiringen. Prosent

	Alle	Mann	Kvinne	18-29 år	30-44 år	45-59 år	60-79 år	Grunn- skole	Videre- gående	Høyere utdanning
Det norske	95	95	96	92	93	97	99	95	94	96
Det samiske	42	35	48	43	38	43	42	35	34	45
Flaggene til de nasjonaliteter som deltar i feiringen	20	18	22	16	22	19	21	13	14	23
FN-flagget	8	8	8	8	6	8	10	5	6	9
EU-flagget	1	2	1	2	2	0	1	1	1	2
Ingen flagg bør brukes denne dagen	1	1	0	1	1	0	0	1	1	0
Har ingen mening	2	3	2	4	2	2	1	4	3	2
Antall	1501	748	753	303	411	404	383	78	480	866

Flere kryss mulig

Tabell 4-27. Hvilke nasjonaldrakter syns du man kan bruke under 17. mai-feiringen?

	Alle	Mann	Kvinne	18-29 år	30-44 år	45-59 år	60-79 år	Grunn- skole	Videre- gående	Høyere utdanning
Norske nasjonaldrakter	36	39	33	46	36	31	34	50	46	29
Alle lands nasjonaldrakter	51	45	57	38	48	57	58	36	40	58
Ingen (bør ikke bruke nasjonaldrakter denne dagen)	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0
Har ikke noen bestemt mening om dette	12	15	10	16	15	12	8	12	14	12
Total	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Antall	1501	748	753	303	411	404	383	78	480	866

Ett kryss

5 APPENDIKS

5.1 SPØRRESKJEMA DANSK UTGAVE

1. Har du i løbet af de seneste 12 måneder deltaget i offentlig markering eller offentlig fejring af:

Et svar pr. linje.

SVARALTERNATIVER: Ja – Nej – Husker ikke

- a. 1. maj
- b. Grundlovsdag – 5. juni
- c. Sankthans/midsommer

2. Hvordan fejrede du 5. juni/Grundlovsdag?

Et kryds

- a. Fejrede ikke dagen
- b. Fejrede dagen privat
- c. Fejrede dagen offentligt (deltog i arrangement)
- d. Fejrede dagen både offentligt og privat

3. Har du i løbet af de seneste 12 måneder sunget ”Der er et yndigt land”?

Flere kryds muligt

- a. Ja, den 5. juni på Grundlovsdag
- b. Ja, i forbindelse med et sportsarrangement
- c. Ja, i en anden sammenhæng
- d. Nej, har ikke sunget den

4. Har du, eller den husstand du tilhører, i løbet af de seneste 12 måneder brugt det danske flag i nogen af de følgende sammenhænge?

Flere kryds muligt

- a. Nationale mærkedage
- b. Private mærkedage
- c. Private sørgedage
- d. Religiøse mærkedage og helligdage
- e. Årstidsmarkeringer
- f. Kongehusets fødselsdage
- g. Idrætsarrangementer
- h. Andre sammenhænge
- i. Har ikke brugt flaget

5. Synes du, det er *upassende*, at flaget bruges i nogen af de følgende sammenhænge? Sæt kryds, hvor du synes, det er upassende at bruge flaget.

Flere kryds muligt

- a. *Ved demonstrationer*
- b. *Ved politiske møder*
- c. *Til markedsføring af produkter*
- d. *Malet i ansigtet på tilskuere ved sportsbegivenheder*
- e. *På T-shirts eller andet tøj*
- f. *Til gudstjenester*
- g. *Af indvandrere*
- h. *Ved arrangementer i skolen eller børneinstitutioner*
- i. *Ved sommerhuset eller i båden*
- j. *Ikke upassende*

6. I hvilke situationer føler du dig mest dansk?

Indtil 3 kryds muligt

- a. *I udlandet/når jeg kommer hjem fra udlandet*
- b. *I forbindelse med sportsbegivenheder*
- c. *På Grundlovsdagen den 5. juni*
- d. *På andre højtidsdage*
- e. *Til Sankthans*
- f. *Til jul/nytår*
- g. *I forbindelse med kongehuset*
- h. *Når landet gør sig bemærket internationalt*
- i. *Altid*
- j. *Ingen af disse*

7. Hvad forbinder du på en særlig måde med Danmark?

Sæt indtil 3 kryds i prioriteret rækkefølge

- a. *Naturen og landskabet*
- b. *Folketinget*
- c. *Landshold inden for forskellige idrætsgrene*
- d. *Grundloven*
- e. *Velfærdsstaten*
- f. *Kongehuset*
- g. *Store industri- eller teknologivirksomheder*
- h. *Folkekirken*

8. Nogle mener, at de kendetegn, som er nævnt nedenfor, er af stor betydning for at være rigtig dansk, mens andre mener, at de ikke er så vigtige. Hvor vigtige eller uvigtige synes du de er?

Et kryds pr. linje

SVARALTERNATIVER:

Meget vigtigt – Ret vigtigt – Ikke særlig vigtigt – Ikke vigtigt overhovedet – Ved ikke

- a. *At være født i Danmark*
- b. *At deltage i politiske valg*
- c. *At føle sig dansk*
- d. *At følge dansk skik og brug*
- e. *At deltage i det lokale forenings- og organisationsliv*
- f. *At være kristen*
- g. *At kunne tale dansk*

9. Bliver du rørt, når du hører eller selv synger ”Der er et yndigt land”?

Et kryds

- a. *Ja, altid*
- b. *Nogle gange*
- c. *Ved bestemte anledninger*
- d. *Nej, aldrig*
- e. *Husker ikke*

10. Her er flere eksempler på kendetegn, som nogle mener er af stor betydning for at være rigtig dansk. Hvor vigtigt eller uvigtigt synes du, det er?

Et kryds pr. linje

SVARALTERNATIVER:

Meget vigtigt – Ret vigtigt – Ikke særlig vigtigt – Ikke vigtigt overhovedet – Ved ikke

- a. *At være dansk statsborger*
- b. *At have forældre, som er født i Danmark*
- c. *At respektere Danmarks love og politiske institutioner*
- d. *At kende landets kultur og traditioner*
- e. *At være medlem af den danske folkekirke*
- f. *At respektere menneskerettighederne*
- g. *At have boet i Danmark det meste af sit liv*

11. Her kommer nogle udsagn om Grundloven. Kryds det af, som passer bedst på dig.

Et kryds muligt

- a) *Kender til en eller flere paragraffer i grundloven*
- b) *Har hørt om grundloven, men ved ikke noget om, hvad den indeholder*
- c) *Har aldrig hørt om den danske grundlov*

12. Hvor vigtigt mener du, at det er, at Danmark har en grundlov?

SVARALTERNATIV:

Meget vigtigt – Ret vigtigt – Ikke særlig vigtigt – Ikke vigtigt overhovedet – Ved ikke

13. Hvor vigtigt eller uvigtigt synes du, at det er, at Folkekirken medvirker i følgende sammenhænge:

Et kryds pr. linje

SVARALTERNATIVER:

Meget vigtigt – Ret vigtigt – Ikke særlig vigtigt – Ikke vigtigt overhovedet – Ved ikke

- a. *Ved nationale katastrofer og ulykker*
- b. *Ved fejring af Grundlovsdagen den 5. juni*
- c. *Ved nationale årsdage og mærkedage*

14. Har du været til gudstjeneste i løbet af de seneste 12 måneder i forbindelse med ...

Flere kryds muligt

- a. *Dåb, konfirmation, bryllup eller begravelse*
- b. *Jul*
- c. *Andre religiøse højtider (som påske, pinse)*
- d. *En almindelig søndag*
- e. *Andre anledninger*
- f. *Jeg har ikke været til gudstjeneste i løbet af de seneste 12 måneder*

15. Det findes forskellige meninger om indvandrere, som bor i Danmark. Med ”indvandrere” mener vi personer fra andre lande, som kommer for at slå sig ned her. I hvilken grad er du enig eller uenig i disse påstande?

Et kryds pr. linje

SVARALTERNATIV:

Stærkt enig – Enig – Hverken enig eller uenig – Uenig – Stærkt uenig – Ved ikke

- a. *Det følger kriminalitet med indvandrere*
- b. *Indvandrere er generelt gode for dansk økonomi*
- c. *Indvandrere tager jobbene fra folk, som er født i Danmark*
- d. *Indvandrere forbedrer det danske samfund ved at komme hertil med nye ideer og kulturer*
- e. *Det offentlige bruger for mange penge på indvandrere*
- f. *Indvandrere bør få statslig støtte til at bevare deres skikke og traditioner*

16. Her følger nogle påstande om det at være dansk. Hvor enig eller uenig er du i disse?

Et kryds pr. linje

SVARALTERNATIVER:

Stærkt enig – Enig – Hverken enig eller uenig – Uenig- Stærkt uenig – Ved ikke

- a. *Jeg er stolt over at være dansk*
- b. *Når Danmark klarer sig godt inden for sport internationalt, føler jeg mig stolt af at være dansk*
- c. *Verden ville være bedre, hvis folk i andre land var mere ligesom danskerne.*
- d. *Folk bør støtte deres land, selv om det handler forkert.*

17. Er du dansk statsborger?

- a. *Ja*
- b. *Nej*

18. Hvor er du og dine forældre født?

Et kryds for hver person

	Danmark	Norden	Europa	Nord-Amerika Australien, Oceanien	Resten af verden	Ved ikke
Jeg er selv født i						
Min mor er født i						
Min far er født i						

19. Hvor mange indbyggere bor der i den kommune, hvor du bor?

Et kryds

- a. *Bor i København*
- b. *Mere end 100.000 indbyggere, udenfor København*
- c. *50.000-99.999 indbyggere*
- d. *20.000-49.999 indbyggere*
- e. *10.000-19.999 indbyggere*
- f. *5.000-9.999 indbyggere*
- g. *2.000-4999 indbyggere*
- h. *Under 2.000 indbyggere*
- i. *Ved ikke*

20. Er du medlem af ...

Et kryds

- a. *Folkekirken*
- b. *Den romersk-katolske kirke*
- c. *Pinsebevægelsen*
- d. *Andet kristent trossamfund*
- e. *Moské / muslimsk organisation*
- f. *Andet ikke-kristent trossamfund*
- g. *Andet fællesskab for livsanskuelse*
- h. *Ikke noget trossamfund eller fællesskab for livsanskuelse*

21. Hvis der var Folketingsvalg i morgen, hvilket parti ville du så stemme på?

Et kryds

- a. *Socialdemokraterne (A)*
- b. *Radikale Venstre (B)*
- c. *Konservative Folkeparti (C)*
- d. *Socialistisk Folkeparti – SF (F)*
- e. *Dansk Folkeparti (O)*
- f. *Kristendemokraterne (K)*
- g. *Venstre (V)*
- h. *Enhedslisten (Ø)*
- i. *Ny alliance (Y)*
- j. *Andet parti*
- k. *Ved ikke*
- l. *Ville ikke stemme*

5.2 SPØRRESKJEMA SVENSK UTGAVE

1. Har du under de seneste 12 månederna deltagit i offentlig markerande eller offentlig firande av:

Ett svar per rad.

SVARSALTERNATIV: Ja – Nej – Minns inte

- a. 1:a maj
- b. Nationaldagen 6:e juni
- c. Valborgsmässoafton
- d. Midsommar

2. Hur firade du Nationaldagen - 6:e juni?

Ett kryss

- a. *Firade inte dagen*
- b. *Firade dagen privat*
- c. *Firade dagen offentligt (deltog i arrangemang)*
- d. *Firade dagen både offentligt och privat*

3. Har du under de seneste 12 månederna sjungit "Du gamla du fria"?

Flera kryss möjlige

- a. *Ja, på nationaldagen 6:e juni*
- b. *Ja, i samband med ett sportarrangemang*
- c. *Ja, i ett annat sammanhang*
- d. *Nej, har inte sjungit den*

4. Har du eller ditt hushåll under de seneste 12 månederna använt den svenska flaggan i något av följande sammanhang?

Flera kryss möjlige

- a. *Nationella festdagar*
- b. *Privata festdagar (som födelsedag)*
- c. *Privata sorgedagar*
- d. *Religiösa festdagar och helgdagar*
- e. *Årstidsmarkeringar*
- f. *Kungahusets födelsedagar*
- g. *Idrottsarrangemang*
- h. *Andra sammanhang*
- i. *Inte använt flaggan*

5. Tycker du att det är *opassande* at flaggan används i något av följande sammanhang? Sätt ett kryss där du tycker det är opassande at använda flaggan.

Flera kryss möjliga

- a. *Vid demonstrationer*
- b. *Vid politiska möten*
- c. *För marknadsföring av produkter*
- d. *Pamalad i ansiktet på åskådare vid sportevenemang*
- e. *På tröjor eller andra klädesplagg*
- f. *På gudstjänster*
- g. *Av invandrare*
- h. *Vid arrangemang på skola eller dagis*
- i. *I stugan eller i båten*
- j. *Inte opassande*

6. I vilka situationer känner du dig mest svensk?

Upp till 3 kryss möjliga

- a. *Utomlands/när jag kommer hem efter at ha varit utomlands*
- b. *I anslutning til sportevenemang*
- c. *På nationaldagen, 6:e juni*
- d. *På andra högtidsdagar*
- e. *På St. Hans/På midsommar*
- f. *Vid jul/nyår*
- g. *I anslutning till kungahuset*
- h. *När landet utmarcker sig internationellt*
- i. *Alltid*
- j. *Ingen av dessa*

7. Vad förknippas du särskilt med Sverige?

Sätt upp till 3 kryss i prioriterad ordningsföljd

- a. *Naturen och landskapet*
- b. *Riksdagen*
- c. *Landslag i olika idrotter*
- d. *Grundlagen*
- e. *Välfärdsstaten*
- f. *Kungahuset*
- g. *Stora industri- eller teknologiföretag*
- h. *Svenska kyrkan*

8. Somliga anser att nedanstående kännetecken har stor betydelse för att vara riktigt svensk, medan andra menar att det inte är så viktigt. Hur viktigt eller oviktigt anser du att det är?

Ett kryss per rad

SVARSALTERNATIV:

Mycket viktigt – Ganska viktigt – Inte särskilt viktigt – Inte viktigt alls – Vet inte

- a. *Att vara född i Sverige*
- b. *Att delta i politiska val*
- c. *Att känna sig svensk*
- d. *Att följa svenska seder och bruk*
- e. *Att delta i det lokala förenings- och organisationslivet*
- f. *Att vara kristen*
- g. *Att kunna tala svenska*

9. Blir du rörd när du hör eller själv sjunger ”Du gamla du fria”?

Ett kryss

- a. *Ja, alltid*
- b. *Ibland*
- c. *Vid särskilda tillfällen*
- d. *Nej, aldrig*
- e. *Minns inte*

10. Här är fler exempel på kännetecken som vissa menar är av stor betydelse för att vara riktigt svensk. Hur viktigt eller oviktigt anser du att det är?

Ett kryss per rad

SVARSALTERNATIV:

Mycket viktigt – Ganska viktigt – Inte särskilt viktigt – Inte viktigt alls – Vet inte

- a. *Att vara svensk medborgare*
- b. *Att ha föräldrar som är födda i Sverige*
- c. *Att respektera Sveriges lagar och politiska institutioner*
- d. *Att känna till landets kultur och traditioner*
- e. *Att vara medlem av svenska kyrkan*
- f. *Att respektera mänskliga rättigheter*
- g. *Att ha bott i Sverige större delen av livet*

11. Här följer några påståenden kopplade till grundlagen. Kryssa för det som stämmer bäst för dig.

Ett kryss möjligt

- a) *Känner till en eller flera paragrafer i grundlagen*
- b) *Har hört talas om grundlagen, men vet inte något om vad den innehåller*
- c) *Har aldrig hört talas om den svenska grundlagen*

12. Hur viktig tycker du det är att Sverige har en grundlag?

SVARSALTERNATIV:

Mycket viktig – Ganska viktig – Inte särskilt viktig – Inte viktig alls – Vet inte

13. Hur viktig eller oviktig tycker du att det är att Svenska kyrkan medverkar i følgende sammenheng:

Ett kryss per rad

SVARSALTERNATIV:

Mycket viktig – Ganska viktig – Inte särskilt viktig – Inte viktig alls – Vet inte

- a. *Vid nationella katastrofer og olykker*
- b. *Vid firande av nationaldagen 6:e juni*
- c. *Vid nationella jubileer og manifestationer*

14. Har du varit på en gudstjenst de senaste 12 månederna i samband med...

Flera kryss möjlige

- a. *Dop, konfirmation, bröllop eller begravning*
- b. *Julen*
- c. *Andra religiøse høgtider (t ex)påsk, pingst)*
- d. *En vanlig søndag*
- e. *Andra tilfällene*
- f. *Jag har inte varit på en gudstjenst de senaste 12 månederna*

15. Det finns ulike åsikter om innvandrere som bor i Sverige Med ”innvandrere” menar vi personer frå andre länder som kommer hit för att bosätta sig. I hvilken grad instämmer du i eller instämmer inte i dessa p st ndene?

Ett kryss per rad

SVARSALTERNATIV:

Instämmer helt – Instämmer – varken instämmer eller inte instämmer – Instämmer inte – Instämmer inte alls – Vet inte

- a. *Det følger kriminalitet med innvandrere*
- b. *Innvandrere  r generell bra för svensk ekonomi*
- c. *Innvandrere tar jobben från människor som  r f ddene i Sverige*
- d. *Innvandrere f rb tter det svenske samfundet gjennom att före med sig nye idéer og kulturer*
- e. *Det offentlige lägger f r mykje pengar på innvandrere*
- f. *Innvandrere b r få statligt stöd för att bevare sine seder og tradisjonene*

16. Här följer några påståenden om att vara svensk. I vilken grad instämmer du i dessa?

Ett kryss per rad

SVARSALTERNATIV:

Instämmer till fullo – Instämmer – Varken instämmer eller inte instämmer – Instämmer inte – Instämmer inte alls – Vet inte

- a. *Jag är stolt över att vara svensk*
- b. *När det går bra för Sverige internationellt i sportsammanhang blir jag stolt över att vara svensk*
- c. *Världen skulle vara bättre om människor i andra länder var mer lika svenskar.*
- d. *Människor bör stödja sitt land även om det handlar fel*

17. Är du svensk medborgare?

- a. *Ja*
- b. *Nej*

18. Var är du och dina föräldrar födda?

Ett kryss för varje person

	Sverige	Norden	Europa	Nord-amerika Australien, Oceanien	Världen i övrigt	Vet inte
Jag själv är född i						
Min mor är född i						
Min far är född i						

19. Hur många invånare bor det i din kommun?

Ett kryss

- a. *Bor i Stockholm*
- b. *Mer än 100 000 invånare, utanför Stockholm*
- c. *50 000-99 999 invånare*
- d. *20 000-49 999 invånare*
- e. *10 000-19 999 invånare*
- f. *5000-9999 invånare*
- g. *2000-4999 invånare*
- h. *Under 2000 invånare*
- i. *Vet inte*

20. Är du medlem i...

Ett kryss

- a. Svenska kyrkan
- b. Den romersk-katolska kyrkan
- c. Pingströrelsen
- d. Annat kristet trossamfund
- e. Moské / muslimsk organisation
- f. Annat icke-kristet trossamfund
- g. Annat livsåskådningssamfund
- h. Inte något tros- eller livsåskådningssamfund

21. Om det var Riksdagsval i morgon, vilket parti skulle du rösta på?

Ett kryss

- a. Moderaterna
- b. Folkpartiet
- c. Centern
- d. Kristdemokraterna
- e. Socialdemokraterna
- f. Vänsterpartiet
- g. Miljöpartiet
- h. Sverigedemokraterna
- i. Annat parti
- j. Vet inte
- k. Skulle inte rösta

5.3 SPØRRESKJEMA, NORSK HOVEDUTVALG

1. Har du i løpet av de siste 12 månedene deltatt i offentlig markering eller offentlig feiring av:

Ett svar pr. linje.

SVARALTERNATIVER: Ja – Nei – Husker ikke

- a. 1. mai
- b. 17. mai
- c. St. Hans

2. Hvordan feiret du 17. mai i 2012?

Ett kryss

- a. Feiret ikke dagen
- b. Feiret dagen privat
- c. Feiret dagen offentlig (deltok i tog, arrangement i skolegård etc.)
- d. Feiret dagen både offentlig og privat

3. Har du i løpet av de siste 12 månedene sunget ”Ja vi elsker”?

Flere kryss mulig

- a. Ja, på 17. mai
- b. Ja, i forbindelse med et sportsarrangement
- c. Ja, i en annen sammenheng
- d. Nei, har ikke sunget den

4. Har du eller den husstanden du tilhører, i løpet av de siste 12 månedene, brukt det norske flagget i noen av følgende sammenhenger?

Flere kryss mulig

- a. Nasjonale festdager
- b. Private festdager (som fødselsdager)
- c. Private sørgedager
- d. Religiøse festdager og helligdager
- e. Årstidsmarkeringer
- f. Kongehusets fødselsdager
- g. Idrettsarrangementer
- h. Andre sammenhenger
- i. Ikke brukt flagget

5. Syns du det er *upassende* at flagget brukes i noen av følgende sammenhenger? Sett kryss der du syns det er upassende å bruke flagget.

Flere kryss mulig

- a. Ved demonstrasjoner
- b. Ved politiske møter
- c. Til markedsføring av produkter
- d. Malt i ansiktet på tilskuere ved sportsbegivenheter
- e. På t-skjorter eller andre klesplagg
- f. I gudstjenester
- g. Av innvandrere
- h. Ved arrangementer i skole eller barnehage
- i. På hytta eller i båten
- j. Ikke upassende

6. Hvilken holdning har du til feiring av 17. mai?

Ett svar pr. linje.

SVARALTERNATIV:

Helt enig – Ganske enig – verken enig eller uenig – Delvis uenig – Helt uenig

- a. Det er viktig å feire nasjonaldagen
- b. Det er likegyldig om man feirer eller ikke feirer dagen
- c. I Norge overdriver man nasjonaldagsfeiringen
- d. Det passer ikke inn i en internasjonal tid
- e. Det bidrar til usunn nasjonalisme
- f. Det bidrar til positivt samhold
- g. Det bidrar til inkludering av minoriteter
- h. Det bidrar til ekskludering av minoriteter

7. Gjorde du noe av det følgende i forbindelse med feiringen av 17. mai i fjor (2012)?

Flere kryss mulig

- a. Deltok i flaggheising på skole
- b. Deltok i bekransing av minnesmerker eller gravsteder
- c. Deltok under folketog eller barnetog som deltaker eller tilskuer
- d. Deltok på folkefest på skoleplass eller andre offentlige steder
- e. Deltok på privat sammenkomst på dagtid
- f. Deltok på offentlige arrangement på kvelden (arrangert av kommunen, organisasjoner o.l)
- g. Deltok på privat sammenkomst om kvelden
- h. Deltok på gudstjeneste i Den norske kirke
- i. Deltok på andre arrangementer
- j. Deltok ikke på arrangementer
- k. Husker ikke

8. Har du i forbindelse med organisering av 17. mai hatt noen spesielle oppgaver? (Enten i 2012, eller tidligere år)

Flere kryss mulig

	Sist 17. mai, (dvs. i 2012)	Tidligere 17.mai- feiringer
<i>Jeg har sittet i 17. mai-komité</i>		
<i>Jeg har deltatt som foreldreprerentant i skolens 17. mai- arrangement</i>		
<i>Jeg har hatt oppgaver i forbindelse med min jobb</i>		
<i>Jeg har hatt oppgaver i forbindelse med organisasjoner og foreningers 17. mai- arrangement (planlegge, praktisk forberedelse, rydde etc.)</i>		
<i>Jeg har bidratt med programinnslag på et 17. mai-arrangement (tale, sang, musikk, leker osv)</i>		
<i>Har ikke hatt noen oppgaver</i>		
<i>Husker ikke</i>		

9. I hvilke situasjoner føler du deg mest norsk?

Inntil 3 kryss mulig

- a. *I utlandet /når jeg kommer hjem fra utlandet*
- b. *I forbindelse med sportsbegivenheter*
- c. *På nasjonaldagen*
- d. *På andre høytidsdager*
- e. *På St. Hans*
- f. *Til jul/nyttår*
- g. *I forbindelse med kongehuset*
- h. *Når landet g r seg bemerket internasjonalt*
- i. *Alltid*
- j. *Ingen av disse*

10. Hva forbinder du på en særlig m te med Norge?

Sett inntil 3 kryss i prioritert rekkefølge

- a. *Naturen og landskapet*
- b. *Stortinget*
- c. *Landslag i ulike idretter*
- d. *Grunnloven*
- e. *Velferdsstaten*
- f. *Kongehuset*
- g. *Store industri- eller teknologibedrifter*
- h. *Den norske kirke (tidl. "Statskirken")*

12. Noen mener at kjennetegn nevnt nedenfor er av stor betydning for å være ordentlig norsk, mens andre mener det ikke er så viktig. Hvor viktig eller uviktig syns du det er?

Ett kryss pr. linje.

SVARALTERNATIVER:

Svært viktig – Nokså viktig – Ikke særlig viktig – Ikke viktig i det hele tatt – Vet ikke

- a. *Å være født i Norge*
- b. *Å delta i politiske valg*
- c. *Å føle seg norsk*
- d. *Å følge norsk skikk og bruk*
- e. *Å delta i det lokale forenings- og organisasjonslivet*
- f. *Å være kristen*
- g. *Å kunne snakke norsk*

11. Blir du rørt når du hører eller selv synger ”Ja vi elsker”?

Ett kryss

- a. *Ja, alltid*
- b. *Noen ganger*
- c. *Ved en bestemt anledning*
- d. *Nei, aldri*
- e. *Husker ikke*

13. Hva opplever du at vi først og fremst feirer 17. mai?

Merk av inntil 3 alternativer som du synes er særlig viktige

Inntil 3 kryss

- a. *Demokratiet*
- b. *Nasjonalt samhold*
- c. *Frihet*
- d. *Internasjonal solidaritet*
- e. *Grunnloven*
- f. *Kongehuset*
- g. *Flagget*
- h. *Flerkulturelt fellesskap*
- i. *Norsk kultur og tradisjon*
- j. *Tilhørighet til stedet hvor jeg bor*
- k. *Menneskerettighetene*
- l. *Ingen av disse*

14. Har du noen spesielle følelser knyttet til 17. mai?

Merk av inntil 3 alternativer

- a. *En følelse av høytid*
- b. *En følelse av ubehag*
- c. *En følelse av glede*
- d. *En følelse av tristhet*
- e. *En følelse av takknemmelighet*
- f. *En følelse av fellesskap*
- g. *En følelse av ensomhet*
- h. *En følelse av stolthet*
- i. *En følelse av latterlighet*
- j. *Har ingen spesiell følelse*

15 Har presten eller kirken (Den norske kirke) der du bor noen spesiell rolle i 17. mai feiringen?

Ett kryss

- a. *Ja*
- b. *Nei*
- c. *Vet ikke*

16. Syns du det er naturlig at presten eller kirken (Den norske kirke) der du bor har en spesiell rolle i 17. mai-feiringen?

Ett kryss

- a. *Ja*
- b. *Nei*
- c. *Vet ikke*

17. Her er flere eksempler på kjennetegn som noen mener er av stor betydning for å være ordentlig norsk. Hvor viktig eller uviktig syns du det er?

Ett kryss pr. linje

SVARALTERNATIVER:

Svært viktig – Nokså viktig – Ikke særlig viktig – Ikke viktig i det hele tatt – Vet ikke

- a. *Å være norsk statsborger*
- b. *Å ha foreldre som er født i Norge*
- c. *Å respektere Norges lover og politiske institusjoner*
- d. *Å kjenne landets kultur og tradisjoner*
- e. *Å være medlem av Den norske kirke*
- f. *Å respektere menneskerettighetene*
- g. *Å ha bodd i Norge mesteparten av livet*

18. Deltar innvandrere i 17. mai feiringen på linje med andre på stedet hvor du bor?

Ett kryss

- a. *Ja, i stor grad*
- b. *Ja, i noen grad*
- c. *Nei, i liten grad*
- d. *Deltar overhodet ikke*
- e. *Vet ikke*

19. Syns du det er viktig at innvandrere deltar i 17. mai-feiringen?

Ett kryss

- a. *Ja*
- b. *Nei*
- c. *Vet ikke*

20. Her kommer noen utsagn knyttet til Grunnloven. Kryss av det som passer best for deg.

Ett kryss mulig

- a. *Kjenner til en eller flere paragrafer i grunnloven*
- b. *Har hørt om grunnloven, men vet ikke noe om hva den inneholder*
- c. *Har aldri hørt om den norske grunnloven*

21. Hvor viktig mener du det er at Norge har en grunnlov?

SVARALTERNATIV:

Svært viktig – Nokså viktig – Ikke særlig viktig – Ikke viktig i det hele tatt – Vet ikke

22. Her kommer noen påstander om Grunnloven, hvor enig eller uenig er du i disse:

Ett svar pr. linje.

SVARALTERNATIV:

Helt enig – Ganske enig – Delvis uenig – Helt uenig – Vet ikke

- a. *Grunnloven er viktig for å sikre landets suverenitet og frihet*
- b. *Grunnloven er grunnlaget for demokratiet*
- c. *Menneskerettighetene er viktigere enn Grunnloven*
- d. *Grunnloven er fremdeles en viktig del av Norges tradisjon*
- e. *EUs lover og regler bør gå foran Grunnloven*
- f. *At landet har en grunnlov gir meg trygghet*

23. Er det noen av stedene vi nevner nedenfor du tenker på som spesielt norske?

Kryss av inntil 3 alternativer

- a. *Stortinget*
- b. *Nordkapp*
- c. *Slottet*
- d. *Holmenkollen*
- e. *Eidsvoll*
- f. *Karl Johans gate*
- g. *Geirangerfjorden*
- h. *Nidarosdomen*
- i. *Dovre*
- j. *Vikingskipene på Bygdøy*
- k. *Sametinget i Karasjok*
- l. *Annet, noter evt.: _____*
- m. *Ingen*

24. Hvor viktig eller uviktig synes du det er at kirken (Den norske kirke) medvirker i følgende sammenhenger:

Ett kryss pr. linje

SVARALTERNATIVER:

Svært viktig – Nokså viktig – Ikke særlig viktig – Ikke viktig i det hele tatt – Vet ikke

- a. *Ved nasjonale katastrofer og ulykker*
- b. *Ved feiring av nasjonaldagen, 17. mai*
- c. *Ved nasjonale jubileer og markeringer*

25. Har du vært på gudstjeneste i løpet av de siste 12 måneder i forbindelse med...

Flere kryss mulig

- a. *Dåp, konfirmasjon, bryllup eller begravelse*
- b. *Julen*
- c. *Andre religiøse høytider (som påske, pinse)*
- d. *17. mai*
- e. *Olsok*
- f. *1. mai*
- g. *Allehelgensdag*
- h. *En vanlig søndag*
- i. *Andre anledninger*
- j. *Jeg har ikke vært på gudstjeneste i løpet av de siste 12 måneder*

26. Det finnes ulike meninger om innvandrere som bor i Norge. Med ”innvandrere” mener vi personer fra andre land som kommer for å slå seg ned her. I hvilken grad er du enig eller uenig i disse påstandene?

SVARALTERNATIV:

Sterkt enig – Enig – verken enig eller uenig – Uenig – Sterkt uenig – Vet ikke

- a. *Det følger kriminalitet med innvandrere*
- b. *Innvandrere er generelt bra for norsk økonomi*
- c. *Innvandrere tar jobbene fra folk som er født i Norge*
- d. *Innvandrere forbedrer det norske samfunnet ved å ta med seg nye ideer og kulturer*
- e. *Det offentlige bruker for mye penger på innvandrere*
- f. *Innvandrere bør få statlig støtte til å bevare sine skikker og tradisjoner*

27. Her følger noen påstander om det å være norsk. Hvor enig eller uenig er du i disse?

SVARALTERNATIVER:

Sterkt enig – Enig – Verken enig eller uenig – Uenig- Sterkt uenig – Vet ikke

- a. *Jeg er stolt over å være norsk*
- b. *Når Norge gjør det bra i sport internasjonalt blir jeg stolt av å være norsk.*
- c. *Verden ville bli bedre dersom folk i andre land var mer lik nordmenn.*
- d. *Folk bør støtte sitt land, selv om det handler galt*

28. Hvilke flagg synes du passer å bruke i 17.mai feiringen?

Flere kryss mulig

- a. *Det norske*
- b. *Det samiske*
- c. *Flaggene til de nasjonaliteter som deltar i feiringen*
- d. *FN-flagget*
- e. *EU-flagget*
- f. *Ingen flagg bør brukes denne dagen*
- g. *Har ingen mening*

29. Hvilke nasjonaldrakter synes du man kan bruke under 17. mai-feiringen?

Ett kryss

- a. *Norske nasjonaldrakter*
- b. *Alle lands nasjonaldrakter*
- c. *Ingen (bør ikke bruke nasjonaldrakter denne dagen)*
- d. *Har ikke noen bestemt mening om dette*

30. Er du norsk statsborger?

Ett kryss

- a. *Ja*
- b. *Nei*

31. Hvor er du og dine foreldre født?

Ett kryss for hver person

	Norge	Norden	Europa	Nord-Amerika Australia, Oseania	Verden for øvrig	Vet ikke
Jeg er selv født i						
Mor er født i						
Far er født i						

32. Hvor mange innbyggere bor det i kommunen hvor du bor?

Ett kryss

- a. *Bor i Oslo*
- b. *Mer enn 100.000 innbyggere, men utenom Oslo*
- c. *50.000-99.999 innbyggere*
- d. *20.000-49.999 innbyggere*
- e. *10.000-19.999 innbyggere*
- f. *5000-9.999 innbyggere*
- g. *2000-4999 innbyggere*
- h. *Under 2000 innbyggere*
- i. *Vet ikke*

33. Er du medlem av...

Ett kryss

- a. *Den norske kirke (statskirken)*
- b. *Den romersk-katolske kirke*
- c. *Pinsebevegelsen*
- d. *Annet kristent trossamfunn*
- e. *Moské / muslimsk organisasjon*
- f. *Annet ikke-kristent trossamfunn*
- g. *Human-Etisk Forbund*
- h. *Annet livssynssamfunn*
- i. *Ikke noe tros- eller livssynssamfunn*

34. Hvis det var stortingsvalg i morgen, hvilket parti ville du stemme på?

Ett kryss

- a. *Rødt*
- b. *Arbeiderpartiet (ap)*
- c. *Fremskrittspartiet (frp)*
- d. *Høyre (h)*
- e. *Kristelig Folkeparti (krf)*
- f. *Senterpartiet (sp)*
- g. *Sosialistisk Venstrepartiet (sv)*
- h. *Venstre (v)*
- i. *Andre*
- j. *Vet ikke*
- k. *Ville ikke stemt*

AKTUELL LITTERATUR

- Adriansen, Inge 2001. Den danske nationaldag – partipolitikken og polimikkens dag. I *Nasjonaltdagsfeiring i fleirkulturelle demokrati*, Britt Marie Hovland & Olaf Aagedal (red.), Forskningsprogrammet Norden og Europa, Nord 2001:4. København: Nordisk Ministerråd.
- Adriansen, Inge 2001. Den færøske nationaldag – en århundregammel, rodfæstet tradition. I *Nasjonaltdagsfeiring i fleirkulturelle demokrati*, Britt Marie Hovland & Olaf Aagedal (red.), Forskningsprogrammet Norden og Europa, Nord 2001:4. København: Nordisk Ministerråd.
- Adriansen, Inge 2001. Den grønlandske nationaldag – en nyskabt og rodfæstet tradition. I *Nasjonaltdagsfeiring i fleirkulturelle demokrati*, Britt Marie Hovland & Olaf Aagedal (red.), Forskningsprogrammet Norden og Europa, Nord 2001:4. København: Nordisk Ministerråd.
- Anderson, Benedict 1996. *Forestilte fellesskap*. Oslo: Spartacus Forlag.
- Angell, Svein Ivar 1994. *Fra splid til nasjonal integrasjon. Norsk nasjonalisme i mellomkrigstida*. Oslo: Norges Forskningsråd.
- Angell, Svein Ivar 1998. *Dei nasjonalstatlege nøkkelsymbola i Norden sett på bakgrunn av den nasjonalstatlege utviklinga*, Arbeidsrapport. Oslo: Diakonhjemmets Høgskolesenter.
- Angell, Svein Ivar 1999. Nasjonale symbol innanfor den nasjonalstatlege diskursen i Skandinavia. I *Nasjonaltdagsfeiring i fleirkulturelle demokrati*, Britt Marie Hovland & Olaf Aagedal (red.), Forskningsprogrammet Norden og Europa, Nord 2001:4. København: Nordisk Ministerråd.
- Bjørgen, Hildegunn & Britt Marie Hovland 2001. I takt med nasjonen – Den nasjonale 17.mai-paraden gjennom historia. I *Nasjonaltdagsfeiring i fleirkulturelle demokrati*, Britt Marie Hovland & Olaf Aagedal (red.), Forskningsprogrammet Norden og Europa, Nord 2001:4. København: Nordisk Ministerråd.
- Blehr, Barbro 2000. *En norsk besvärjelse. 17 maj-firande vid 1900-tales slut*. Nora: Bokförlaget Nya Doxa.
- Blehr, Barbro 2001. Vi borde ha en nationaldag. I *Nasjonaltdagsfeiring i fleirkulturelle demokrati*, Britt Marie Hovland & Olaf Aagedal (red.), Forskningsprogrammet Norden og Europa, Nord 2001:4. København: Nordisk Ministerråd.
- Botvar, Pål Ketil og Jorun Lunestad 2001. *Survey om nasjonale symboler i Skandinavia. En dokumentasjonsrapport*. Oslo: DIAFORSK.
- Bourdieu, Pierre 1977. *Outline of a Theory of Practice*. Cambridge: Cambridge University Press
- Brottveit, Ånund 1996. Rasismen og de utenlandsadopterte. Norsk nyrasisme og kulturforståelse, belyst med erfaringer fra utenlandsadopsjon. *Norsk Antropologisk Tidsskrift*, 6.
- Brottveit, Ånund 1997. *Teoretiske perspektiver på studiet av nasjonale symboler*. DIAFORSK arbeidsnotat 1997. Oslo: Diakonhjemmets Høgskolesenter.

- Brottveit, Ånund 2001. Innvandrere og nasjonaldagsfeiring i Oslo. I *Nasjonaldagsfeiring i fleirkulturelle demokrati*, Britt Marie Hovland & Olaf Aagedal (red.), Forskningsprogrammet Norden og Europa, Nord 2001:4. København: Nordisk Ministerråd.
- Brottveit, Ånund 2001. Innvandreres forhold til majoritetens symboler og ritualer. I *Folkligt samarbeide og mångkulturalitet*. Forskningsprogrammet Norden og Europa. Nord 2001:29. København: Nordisk Ministerråd.
- Brottveit, Ånund, Brit Marie Hovland og Olaf Aagedal 2004. *Slik blir nordmenn norske. Bruk av nasjonale symbol i eit fleirkulturelt samfunn*. Oslo: Unipax.
- Bøyum, Bjug & Knut Kalgraf Sjøk 1995. *Intervjuundersøking om nasjonal identitet 1995*. Bergen: Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste.
- Ehn, Billy, Jonas Frykman & Orvar Løfgren 1993. *Försvenskningen av Sverige*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Elgenius, Gabriella 2011. *Symbols of Nations and Nationalism. Celebrating Nationhood*. New York: Palgrave Macmillan.
- Elias, Norbert 1978. *The Civilizing Process. The History of Manners*. Oxford:Blackwell.
- Frykman, Jonas 1992. Informaliseringen av nasjonell identitet. I *Det nasjonale i det lokale, det lokale i det nasjonale*, Dagfinn Slettan og Ola Svein Stugu (red.), KULTs skriftserie nr. 92. Oslo: Norges Forskningsråd.
- Gellner, Ernest 1983. *Nations and Nationalism*. Oxford: Blackwell.
- Gullestad, Marianne 1989. *Kultur og hverdagsliv*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Handelman, Don 1990. *Models and Mirrors: Towards an Anthropology of Public Events*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hobsbawm, Eric 1992. *Nations and Nationalism Since 1780*. Cambridge: Canto.
- Hobsbawm, Eric & Terence Ranger 1993. *The Invention of Tradition*. Cambridge: Canto.
- Hovland, Brit Marie 2000. *Kongeleg symbolmakt. Skandinaviske jule- og nyttårstaler som nasjonale ritual*. Makt- og demokratiutredningen 1998-2003, Rapportserien nr.10. Oslo: UiO, Det samfunnsvitenskapelige fakultet.
- Hovland, Brit Marie 2000. *Kongelege jule- og nyttårstaler som nasjonale ritual. Tre skandinaviske eksempel*. Forskningsprogrammet Norden og Europa, Nord 2000: 2. København: Nordisk Ministerråd.
- Hovland, Brit Marie 2000c. Hysj! Kongen taler! Nasjonale overgangsritual på terskelen til det nye året. I *Det unika Norden*, Krister Ståhlberg (red.), Forskningsprogrammet Norden og Europa, Nord 2000: 4. København: Nordisk Ministerråd.
- Hovland, Brit Marie & Olaf Aagedal (red.) 2001. *Nasjonaldagsfeiring i fleirkulturelle demokrati*. Forskningsprogrammet Norden og Europa, Nord 2001:4. København: Nordisk Ministerråd.

- Kristoffersen, Anne Schanche 2000. *17. mai i det flerkulturelle Norge*. Hovedfagsoppgave i sosiologi (ISS). Oslo: UiO.
- McCrone, David & Gayle McPherson (ed.) 2009. *National Days. Constructing and Mobilising National Identity*. New York: Palgrave Macmillan.
- Ortner, Sherry 1973. On Key Symbols. I *American Anthropologist*: 1338-46.
- Smith, Anthony D. 1991. *National Identity*. London:Penguin.
- Stråth, Bo 1994. The Swedish Path to National Identity in the Nineteenth Century. I *Nordic Paths to national Identity in the Nineteenth Century*, Øystein Sørensen (red.), Kults Skriftserie nr.22. Oslo: Norges Forskningsråd.
- Turner, Victor 1969. *The Ritual Process. Structure and Anti-Structure*. New York: Cornell University Press.
- Tönnies, Ferdinand 2011. *Community and Society*. New York: Dover Publications.
- Østergård, Uffe 1993. *Dansk identitet?* Aarhus: Aarhus Universitets Forlag.
- Østerud, Øyvind 1986. Nasjonalstaten Norge, - en karakteriserende skisse. I *Det norske samfunn*, Allden. m.fl.(red.). Oslo: Gyldendal.
- Østerud, Øyvind 1994. *Hva er nasjonalisme?* Oslo: Universitetsforlaget.
- Agedal, Olaf 1997. Norge i rødt hvitt og blått. Om bruk av nasjonale symbol og ritual. *Tidsskrift for samfunnsforskning*: 502-528.
- Agedal, Olaf 2001. Nasjonal symbolbruk i Skandinavia. I *Nasjonaldagsfeiring i fleirkulturelle demokrati*, Britt Marie Hovland & Olaf Agedal (red.), Forskningsprogrammet Norden og Europa, Nord 2001:4. København: Nordisk Ministerråd.
- Agedal, Olaf 2001. The Use of National Symbols in an Age of Internationalisation. I *Social Sciences. The Nordic Countries and Europe II*, Krister Ståhlberg (red.), Forskningsprogrammet Norden og Europa, Nord 2001:23. København: Nordisk Ministerråd.
- Agedal, Olaf 2003. *Nasjonal symbolmakt*. Makt- og demokratiutredningen 1998-2003. Rapport 55. Oslo: Unipub.